

ПРОГРАМ РАЗВОЈА СПОРТА ЗА СВЕ У АП ВОЈВОДИНИ ЗА ПЕРИОД 2017-2020. ГОДИНЕ

Нови Сад, децембар 2016. године

Реализатор пројекта: Савез Спорт за све Војводине

Назив: САВЕЗ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ

Адреса: Масарикова 25, 21000 Нови Сад

Председник Савеза: Бранко Вујовић

Секретар Савеза: Оливера Јовановић

Контакт телефон: 021/423-951, 060/527-88-04

Е mail: office@sportzasve.org

Web страница: www.sportzasve.org

Радна група за израду

Програма развоја Спорта за све у АП Војводини
за период 2017-2020. године и Акционог плана за његову примену

1. Проф. др Фрања Фратрић – председник радне групе
2. Александар Божић, професор – координатор на пројекту
3. Проф. др Милена Микалачки - члан
4. Доц. др Бела Мухи - члан
5. Татјана Јездимировић, мастер - члан
6. Витомир Лисица - члан
7. Драган Величковић, мастер - члан

САДРЖАЈ

1. УВОД

1.1 УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА САВЕЗА СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ	4
1.2 ЗНАЧАЈ СПОРТСКЕ РЕКРЕАЦИЈЕ У ОЧУВАЊУ И УНАПРЕЂЕЊУ ЗДРАВЉА	5
1.2.1 Здравље и фактори који на њега утичу	5
1.2.1.1 Појам и дефиниција здравља	5
1.2.1.2 Фактори који утичу на здравље	6
1.2.1.3 Физичка активност и здравље	9
1.2.1.4 Значај и могућност примене спортске рекреације	12

2. О САВЕЗУ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ

2.1 САВЕЗ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ КРОЗ ВРЕМЕ	15
2.2 СТРУКТУРА ОРГАНИЗОВАНОСТИ САВЕЗА СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ	20
2.2.1 Циљеви и задаци Савеза Спорт за све Војводине	20
2.2.2 Органи управљања у Савезу Спорт за све Војводине	21
2.2.3 Чланство у другим организацијама	22
2.2.4 Чланице Савеза Спорт за све Војводине	22
2.2.5 Стручни рад у Спорту за све.....	22
2.2.6 Програмске активности Савеза Спорт за све Војводине	23
2.2.7 Спортски терени и објекти од значаја за спровођење спорско- рекреативних активности	24
2.2.8 Информациони систем Савеза Спорт за све Војводине	25
2.2.8.1 Електронска комуникација	25
2.2.8.2 Апликација за такмичења	26
2.2.8.3 Предности информационог система	27
2.2.9 Међународна сарадња	28
2.2.10 Суфинансирање Савеза Спорт за све Војводине	28
2.2.11 ЕУ фондови	28
2.2.12 Спорт за све и јединице локалне самоуправе	30

3. СПОРТСКА ОЛИМПИЈАДА РАДНИКА ВОЈВОДИНЕ

3.1 НАСТАНАК И РАЗВОЈ СПОРТСКЕ ОЛИМПИЈАДЕ РАДНИКА ВОЈВОДИНЕ ...	32
3.2 СТРУКТУРА ОРГАНИЗОВАНОСТИ СОРВ-а	35
3.2.1 Систем такмичења током олимпијског циклуса СОРВ-а	36
3.2.2 Циљеви и задаци система Радничког спорта Војводине	37
3.2.3 Начини реализације циљева и задатака у систему Радничког спорта Војводине	38

4. ПРАВНИ ОКВИР

4.1 ЧЛАНСТВО У САВЕЗУ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ	42
4.2 СИСТЕМ ФИНАНСИРАЊА	43

5. СПОРТ ЗА СВЕ И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ У ВОЈВОДИНИ

5.1 Специфичности АП Војводине – Географске, демографске и културолошке специфичности	45
5.2 Туристички потенцијал Војводине	46
5.3 Спортско-рекреативни туризам	46
5.4 Спортско-рекреативни туризам у АП Војводини	48
5.5 Могући правци развоја спортско-рекреативног туризма у АП Војводини	48
5.6 Промоција Спорта за све кроз туризам	50
5.7 Повезивање Спорта за све са туристичким потенцијалима и заштитом животне средине	51
5.8 Интеграција туризма и спортских активности у циљу унапређења здравља ...	52
5.9 SWOT анализа спортско-рекреативног туризма у АП Војводини	53

6. СМЕРНИЦЕ ПРОГРАМСКИХ АКТИВНОСТИ

6.1 Усмереност програмских активности за децу нижег и вишег школског узраста	58
6.2 Усмереност програма физичке активности за одрасле и запослене	59
6.3 Пример и предлог мини програма општег утицаја	62

7. ИСТРАЖИВАЊЕ О СТАЊУ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ ГРАЂАНА АП ВОЈВОДИНЕ

7.1 ГЕНЕРАЛНИ РЕЗУЛТАТИ И ЗАКЉУЧЦИ	67
--	----

8. АКЦИОНИ ПЛАН .....

8. АКЦИОНИ ПЛАН	69
------------------------------	-----------

1.УВОД

1.1 УВОДНА РЕЧ

У времену у којем живимо уз бројне изазове и захтеве које доноси свакодневница, готово да се живот данашњег човека не може замислити без редовне физичке активности. Потреба да будемо физички активни произилази из физичких и психичких потреба савременог човека, како бисмо пронашли свима нама тако потребну равнотежу и очували своје здравље.

Доступност и начини на које ћемо задовољити ове наше потребе, пре свега леже у свести свих нас о важности физичке активности али и о уређености и усклађености друштва у којем живимо са потребама које имамо.

Већ много пута је речено да на здравом, задовољном, безбрижном и испуњеном појединцу почива јако, продуктивно, радно способно, здраво и успешно друштво. Редовна физичка активност и брига о јавном здрављу представља незаменљив део у темељу постављања таквог друштва.

Драги наши пријатељи, спортски радници, спортисти и спортисти рекреативци пред вама стоји још један покушај да унапредимо наше друштво, подигнемо свест о томе колико је физичка активност важна, али и дамо предлоге неких конкретних мера и активности које треба реализовати у том циљу. Савез Спорт за све Војводине је уз подршку Покрајинског секретаријата за спорт и омладину дао свој предлог и израдио Програм развоја спорта за све у АП Војводини за период од 2017 до 2020. године и Акциони план за његову примену.

У нади да ћемо реализацијом предложених мера и активности допринети унапређењу области спортске рекреације и оснаживањем сваког појединца дати још већу шансу нашем друштву да буде у реду оних најнапреднијих, позивамо вас да узмете активно учешће и допринесете остваривању овог нашег заједничког циља.

Председник Савеза Спорт за све Војводине

Бранко Вујовић

1.2 ЗНАЧАЈ СПОРТСКЕ РЕКРЕАЦИЈЕ У ОЧУВАЊУ И УНАПРЕЂЕЊУ ЗДРАВЉА

1.2.1 Здравље и фактори који на њега утичу

1.2.1.1 Појам и дефиниција здравља

Бити здрав има различито значење за различите људе. За лаике то најчешће значи не бити болестан, док здравствени радници под здрављем подразумевају одсуство медицински дефинисаних болести и неспособности. Стандарди о томе шта се може сматрати здравим варирају и мењају се, људи најчешће процењују здравље субјективно, што отежава мерење.

Светска здравствена организација дефинисала је здравље као „стање потпуног физичког, менталног и социјалног благостања, а не само одсуство болести и онеспособљености“. Постоји више аспеката здравља као што су:

- Физичко здравље – одражава механичко функционисање тела.
- Ментално здравље – одражава способност јасног и кохерентног мишљења.
- Емоционално здравље – омогућава да се препознају и адекватно испоље емоције (радост, љутња, уживање), што подразумева и адекватно реаговање на стрес.
- Социјално здравље – означава способност успостављања и одржавања социјалних контаката са људима.
- Здравље заједнице – којим се стиче нераскидива веза индивидуалног здравља и свега онога што нас окружује.

У ширем смислу здравље се посматра као стање или квалитет људског организма који се изражава адекватним функционисањем организма у датим генетским условима и условима спољне средине, а у ужем смислу здравље подразумева:

- Да не постоји болест.
- Да особа функционише нормално унутар опште прихваћених здравствених стандарда у односу на пол, старост и географско подручје.
- Да органи функционишу адекватно, како посебно, тако и у склопу међусобних односа.

Приликом усвајања глобалне стратегије „Здравље за све“ Светска здравствена организација је индиректно прихватила прагматичан став о здрављу као „способности за вођење економски и социјално продуктивног живота“.

Све постојеће дефиниције здравља указују на његову комплексност и мултидимензионалност, али не пружају могућност мерења. Да би се то обезбедило потребне су оперативне и радне дефиниције до којих није лако доћи.

Једна од таквих поставки, која има велики значај за разумевање појма здравља и за његову операционализацију, садржана је у Милеровој теорији о животним системима. По овој теорији сви живи системи представљају облик хијерархије међузависних јединица, у којој је систем вишег нивоа сачињен од нижих подсистема. Појединац је део породице, која представља део већих социо-културних, економских и политичких заједница, а оне су опет део друштва и тако даље, све до глобалног друштвеног и економског система. Индивидуа је сачињена од мањих компоненти, од

система органа који су у међусобној интеракцији. Систем органа чине појединачни органи.

У оквиру такве хијерархије здравље може бити дефинисано као стање динамичке равнотеже, односно процес који ту равнотежу одржава.

У нормалним условима када су индивидуе прилагођене средини у којој живе и када та средина не узрокује никакав неуобичајен ризик или захтев, оне ће бити у стању да одрже унутрашњу динамичку равнотежу, односно здравље. Промене у спољној средини или „самоинициране,, унутрашње промене изнад одређеног нивоа и дужине трајања или структурне промене које воде или ка бољој адаптацији индивидуе или ка рушењу равнотеже, односно болести.

Да ли ће особа бити способна да контролише стрес или ће доћи у стање поремећене равнотеже не зависи само од природе ситуације и степена прилагођености индивидуе спољној средини, него и од њеног потенцијала да се „носи,, са изазовима. Систематски гледано тај потенцијал је веома важан здравствени ресурс, самим тим и аспект здравља. У складу са овим могу се дефинисати две димензије здравља, значајне како за појединца, тако и за заједницу :

- Здравствена равнотежа.
- Здравствени потенцијал.

На индивидуалном нивоу здравствена равнотежа се доживљава као одсуство симптома болести, односно онеспособљености, а у позитивном смислу као осећај доброг физичког, психичког и социјалног стања.

Здравствени потенцијал значи добар нутритивни статус, имунолошку резистенцију на инфективне агенсе, физичку кондицију, емоционалну стабилност, одговарајућа знања и приступ здрављу, као и успешно савладавање психосоцијалног стреса.

На нивоу друштва, значајни елементи здравственог потенцијала су адекватна здравствена политика, добро организована социјална заштита, запосленост, адекватни животни и радни услови, приступачност здравственим, образовним и осталим јавним службама.

1.2.1.2 Фактори који утичу на здравље

Многобројни су и разноврсни фактори који утичу на здравље и могу се поделити на: ендогене (факторе наслеђа) и егзогене (социо – економски, социокултурни, стил живота, физичко – биолошка средина). Њихов међусобни утицај и утицај на здравствену равнотежу и здравље могу се шематски приказати (шема 1).

Шема 1. Фактори који утичу на ниво здравља

Извор: Measurement in health promotion and protection, WHO Copenhagen N⁰22

Сви фактори који делују на здравље, могу деловати двојачко, односно могу да подржавају или да угрожавају здравствену равнотежу. У зависности од тога делимо их на здравствене ресурсе и здравствене ризике (табела 1).

Табела 1. Здравствени ресурси и здравствени ризици

Системи	Здравствени ресурси	Здравствени ризици
Личност		
Биолошки систем	Добар нутритивни статус, имунитет	Малнутриција, осетљивост на инфекције
Когнитивни систем	Сопствени идентитет, позитивно здравствено понашање и знање	Неадекватни здравствени ставови и понашање и погрешна информисаност
Целокупна личност	Емоционална стабилност, физичка кондиција	Општа осетљивост
Здравствено понашање		
Навике	Здраве личне навике	Пушење, претераност у јелу и пићу, недовољна физичка активност
Рад	Задовољство без стресних ситуација	Претерани, стресогени и рад на опасним местима
Рекреација	Довољно спавања, рекреација	Недовољна физичка активност и спавање
Социокултурни систем		
Здравствена култура и пракса	Позитиван однос према здрављу, норме, стил живота, религија	Игнорисање здравља и погрешна веровања, нездрав стил живота
Социјална подршка	Социјална интеграција, друштвене везе	Социјална изолација и недостатак социјалне подршке
Радна организација и систем рада	Обезбеђен рад, позитивна радна клима, задовољство радом	Незапосленост, стресогене ситуације на послу, незадовољство
Здравствена служба	Адекватна и приступачна здравствена служба	Недостатак и неправилна расподела ресурса
Физичко-биолошка средина		
Физички ресурси	Адекватно снабдевање исправном храном	Недовољна и неисправна храна, лака доступност цигаретама, алкохолу, дрогама
Микро средина	Адекватно становање, здрава пијаћа вода и исправно одлагање отпадних продуката, сигуран превоз	Неадекватно становање, гужва, лоши услови превоза, проблеми са водоснабдевањем и отпадним продуктима
Макро средина	Здрава клима, очуваност природе	Загађеност средине, експлоатација природе

1.2.1.3 Физичка активност и здравље

Од пре два века, од како је почела, научно технолошка револуција омогућила је нагли напредак цивилизације. Променом производних функција савременог човека, брзим развојем материјалне производње, порастом животног стандарда, стварањем вишка слободног времена и повољних услова за културни развој, несумњиво је да су коренито промењени и олакшани услови живота и рада.

Механизација и аутоматизација свих послова у којима човек учествује, довеле су до смањења физичких активности како у току рада тако и у свакодневном слободном времену. Долази до смањења учешћа мишићног рада у светском енергетском билансу што потврђују подаци да је 1850. године учешће мишићног рада у светском енергетском билансу износило 94% а 1950. године свега 1%.

Еволуција човека, као врсте и способност његовог прилагођавања условима средине, не може да иде у корак са тако наглим променама услова у којима живи и ради. У том прилагођавању, човек је и несвесно створио низ нежељених појава, чиме је угрозио своје здравље, а негде и довео у опасност свој опстанак.

Спортска рекреација има значајну улогу и у радном и у свакодневном слободном времену. У радном времену, применом одговарајућих садржаја, облика и метода активности, она постаје неизоставан део савремене производње, ефикасан садржај активног одмора, значајан елемент бриге за превенцију, очување и унапређење здравља, радних способности и продуктивности. У слободном времену, спортска рекреација заузима значајно место у очувању биолошко-здравствене и социопсихолошке равнотеже. То се огледа у квалитетнијем провођењу слободног времена, ефикаснијем одмору и опоравку, превенцији и очувању здравља савременог човека.

Савремени модели програма спортске рекреације примењују се у превенцији и отклањању различитих здравствених тегоба, пре свега оних које су последица хипокинезије, неадекватне исхране и прекомерне нервно-психичке напетости. Основе здравствено-превентивног утицаја спортско-рекреативних активности објашњавају се адаптабилним способностима људског организма. На сваку физичку активност организам реагује комплексним реакцијама које су усмерене на стабилност основних физиолошких функција. Реакције организма у току спортско-рекреативних, радних и других активности, усмерене су на прилагођавање његових функција новим измењеним условима функционисања. На основу досадашњих сазнања може се указати на следеће основне механизме здравствено-превентивног и здравственог деловања спортско-рекреативних активности и физичких вежби уопште: тонизирајуће, трофичко, компензаторно, деловање на механизам нормализације функција и механизам активног одмора (Meerson, 1985). Систематском применом адекватних програма вежбања успорава се процес превременог старења, смањује ризик појаве многих болести.

Напредак технологије у области саобраћаја, производње као и примена осталих технолошких достигнућа замењују физички рад и умањују потребу за физичком активношћу, као и све теже проналажење времена и мотивације за физичком активношћу и стварање предуслова за здрав начин живота.

Људски организам је предодређен за физичку активност, човек се родио да би се кретао, то је биолошка људска потреба, због тога дуготрајна физичка неактивност доводи до опадања појединих функција. Епидемиолошке и експерименталне студије установиле су повезаност неактивности са настанком болести и прераном смрти. Lee, Skerritt, (2001) су анализом 44 студије утврдили повезаност физичке активности и аеробне издржљивости и смртности. Поред ризико фактора као што су пушење, хипертензија, неправилна исхрана и физичка неактивност, представља важан фактор ризика настанка кардиоваскуларних обољења, посебно коронарне болести срца и

можданог удара. Промоција физичке активности је значајна у борби против неактивности, нарочито ако се има на уму седентарни начин живљења који је све присутнији. Физичка активност продужава активан животни и радни век кроз побољшање квалитета живота. Када је човек физички активан смањује се ризик од настанка обољења а у исто време боље подноси физичке напоре, остварује се позитиван утицај на локомоторни апарат и унапређује ментално здравље.

Првобитни програми вежбања обухватили су активности високог интензитета а све у циљу активирања великих мишићних група у континуитету од 20 минута и интензитетом од 60%-80% максималне срчане фреквенције. Овакви програми су били одговор на карактер данашњег начина рада у којем су покрети који ангажују велике мишићне групе замењени ситним микро покретима који ангажују мале мишићне групе. После скоро двадесет година промовисања оваквог начина вежбања испоставило се да је то било напорно за већину људи, као што се и показало да нема потребе да се вежба таквим интензитетом да би се постигли оптимални ефекти вежбања (Haskell, 1994). Данас се у програмирању физичке активности полази од активности умереног интензитета, које одговарају знатно већем броју људи. Да би се могло интензивније вежбати неопходно је континуирано вежбање дужи временски период, од неколико месеци па и годину дана како би се постигао пожељан ниво.

Физичка активност је одувек била синоним здравља, виталности, доброг расположења и способности човека. Нарушено здравље нарушава квалитет живота и рада, због тога је очување здравља важно како за појединца тако и за целокупно друштво. Човек је према свом филогенетском одређењу створен за моторичку активност и кретање. Технолошки напредак је ослободио човека физичког напора и енергетског трошења, стављајући акценат на ментални и сензорни потенцијал. Ментални процеси стварају оптерећења која настају услед потребе одржавања високе концентрације, примања информација, памћења, доношења одлука, при чему недостаје социјални контакт. Високе технологије, какве су данас, захтевају изузетно ментално оптерећење и због тога је важан активан одмор уз адекватан програм вежбања (Gomzi, 2002). Научно-технолошка револуција је са једне стране омогућила високи напредак и гомилање материјалних добара, а са друге стране, довела до духовног осиромашења човека, његове емоционалне исцрпљености, телесне и менталне ослабљености са бројним проблемима које му је донео сопствени напредак. Седентарни начин живота попримио је широке размере у свету. Многи светски аутори из области здравља указују да је главни узрок таквог стања, као и настанак многих физичких и менталних обољења, физичка неактивност. Активан начин живљења не подразумева одрицање и лишавање нити бол или трпљење. То треба да буде пријатно искуство, потврда онога што заиста можемо да будемо – физички, ментално, друштвено и духовно снажније особе. Активан живот даје енергију, животну снагу за истрајност у савладавању препрека које нам предстоје. Програми спортске рекреације позитивно делују на срчано - судовни и дисајни систем кроз:

- Повећање укупног садржаја хемоглобина на 1 кг телесне масе до 17%, обима циркулирајуће крви на 1 кг телесне масе до 20%, волумен срчаних комора до 28%, дебљине зидова срчаних комора до 14%, ударног обима срца у мировању и у току рада до 66%.
- Смањују концентрацију хемоглобина до 1,3%, фреквенцију пулса у мировању 25%, фреквенцију пулса при умереном оптерећењу до 20%, систолни артеријски крвни притисак до 15%, дијастолни артеријски крвни притисак до 8 %, концентрацију триглицерида до 50%.

- У скелетним мишићима повећавају број митохондрија, обим митохондрија, активност фермената енергетске размене који регулишу масти, искоришћавање триглицерида у току рада, број капилара.

Када се указује на економске и ергономске вредности спортске рекреације, није реч о једностраном везивању програма спортске рекреације за радни учинак, већ о комплексним позитивним утицајима програма спортске рекреације на здравље, радне способности, превенцију и ублажавање замора и укупне човекове потенцијале. Наведене вредности посебно се испољавају кроз допринос програма спортске рекреације:

- Повећању ефикасности рада, превенцији замора.
- Превенцији и смањивању повреда на раду и раног инвалидитета.
- Смањењу боловања и изостанака са посла.
- Унапређење радних способности.
- Бржи опоравак организма после интензивних радних напора.
- Бржем усвајању нових радних операција и ефикаснијој припреми за нове професије.
- Продужавање активног радног века.

Образовно васпитне вредности бављења спортском рекреацијом могу се исказати кроз:

- Обезбеђивање складног физичког развоја.
- Допринос развијању позитивних особина личности: одважности, упорности, дружељубивости, толерантности.
- Допринос опште физичком развоју и усвајању моторних знања и навика значајних за свакодневни живот.
- Допринос професионалној припреми за рад, бржој преквалификацији и оспособљавању за рад.
- Подизање свести и сазнања о ризицима које са собом носи недовољно кретање, стрес, неадекватна исхрана и други ризико фактори.

Бављењем спортском рекреацијом доживљава се пријатност, обогаћује позитивним емоцијама и добрим расположењем. Спортско-рекреативне активности представљају ефикасно средство за снижавање нервно-психичке напетости и доприносе очувању емоционалне стабилности и психичке равнотеже.

Психолошко-социјалне вредности бављења спортском рекреацијом могу се условно сагледати кроз:

- Задовољство самим учешћем и ефектима оствареним кроз програме спортске рекреације.
- Социјално-емоционална вредност испољава се кроз непосредну повезаност спортске рекреације са социјално-психолошком стабилношћу човека.
- Функција социјализације испољава се могућношћу упознавања са другим особама, превазилажење хијерархијске подељености, испољавање креативности.
- Социјално интеграциона улога испољава се кроз могућност хармоничког идентификовања појединца са колективом и изграђивање међусобног поштовања и уважавања са особама са којима учествујемо у програмима спортске рекреације.

- У спортској рекреацији до пуног изражаја долазе забавно-рекреативни и релаксациони ефекти и вредности непосредног активног учешћа у слободно одабраним програмима спортске рекреације.

Спортска рекреација, због своје доступности свима и младима и старима, физички способнима и онима чије се психофизичке способности налазе на доста ниском нивоу, има значајне социјално- психолошке вредности и представља ефикасно и рационално средство очувања социјално- психолошке равнотеже савременог човека.

У односу на све претходно речено изузетно је важан приступ организацији спортске рекреације. Да би се то постигло потребна је конкретно постављена стратегија и реализација програма намењена различитим потребама чији би носиоци били стручњаци из различитих области.

1.2.1.4 Значај и могућност примене спортске рекреације

Туризам као друштвена појава присутан је колико и свест човека о самом себи. Разне су потребе покретале човека, тако да су најстарија путовања била ради религијских обичаја, лечења, трговине, учења заната итд. Свој интензивни развој туризам доживљава после индустријске револуције, када код људи постоји већа потреба за променом, одмором, а све у склопу стварања фонда слободног времена.

Рекреација и туризам све више представљају биолошко-културну потребу и део стандарда масовног друштва и где год се појаве, они су узрок и последица бољих услова рада и живота. Пионири модерног туризма учили су интересовање и одушевљење туриста којима је био припремљен садржајни боравак. Они су у репертоар услуга уврстили спортско-рекреативне активности и вредности тога виде у следећем:

- Успешнији боравак туриста са здравствено-васпитне и рекреативне тачке гледишта,
- Садржајније задовољење потреба гостију без осећања досаде и изгубљеног времена,
- Сигурност продаје капацитета, убедљивост рекламе и повећање промета.

Војводина обилује непроцењивим богатством које пружа могућност за реализацију различитих врста туризма, од религијског, својим прелепим манастирима, конгресног туризма, организовања различитих активности на Фрушкој гори, језерима и бањско климатским центрима.

Осврнућемо се на спортско рекреативни туризам у бањско – климатским центрима. Туристички боравак у бањи треба да омогући гостима да реше, на првом месту, своје здравствене тегобе и задовоље рекреативне потребе. Још пре више од 200 година француски лекар Тисо је говорио: „Физичка активност може да помогне или замени дејство многих лекова док ниједан лек не може да замени кретање „. За развој туризма у бањама потребни су, поред осталог, адекватни програми спортске рекреације који за госта значе и више од забаве и доколице. Због тога (Михајловић, 1989) спортску рекреацију сагледава на следећи начин: Познато је да забава и разонода у извесној мери имају умирујуће и релаксирајуће деловање, па их зато савремена медицина користи као посебан облик лечења, називајући их рекреативним активностима. Сви видови рекреативних активности треба да буду разноврсни, занимљиви, васпитни, како би имали позитиван утицај на опоравак организма. Треба напоменути да здравствено угрожен или већ оболео човек мора повремено да се издвоји из атмосфере у којој живи и ради и да оде у нову средину, у природу, на одмор, рекреацију, бањско лечење или рехабилитацију, што све зависи од степена угрожености здравља. Др Вукановић (1989)

уочава да су бање и климатска места намењена не само оболелима, она су подједнако потребна и здравим особама у циљу превенције здравља, враћања кондиције исцрпљеном организму, побољшања виталности појединих органа.

Здравље је инвестиција која се највише исплати. Благовремено улагање у „банку„ здравља омогућава дуго коришћење тог највећег капитала.

Категорији рекреативног вежбања припада најшира база корисника у читавом простору физичке активности и спорту. Упркос експонираности како у медијима тако и у свакодневним животима људи кроз разне видове, најчешће се сусрећемо са суштинским неразумевањем оваквог вида активности. Овој чињеници свакако доприноси прегршт полуинформација везаних за рекреативно вежбање или у новије време популарног фитнеса. Као одговор на овај збуњујући контекст, у коме су се нашли корисници фитнеса и рекреативних програма, 2008. године објављене су прве националне „Смернице за физичку активност Американаца”.

Иако након тога настављају да се појављују нова истраживања и сазнања из области физичке активности и здравља, радна група испред релевантних институција окупљена око ажурирања постојећих *Смерница* сматрала је да фундаменталне промене нису неопходне. Даље, то је довело до предлогу о усвајању средњерочног извештаја, који би пружио прилику стручњацима да припреме преглед истраживања и истакну важност специфичних тема у вези са Смерницама, и налазе представе јавности. Као резултат предлога настаје Стратегија за повећање физичке активности међу младима, са циљем да идентификује оне интервенције које могу помоћи у повећању нивоа физичке активности младих кроз различите оквире.

Одбор за израду документа био је фокусиран на физичку активност уопште, и није испитивао специфичне врсте активности, као ни препоруке које се односе на седентарно време или време за екраном. Имајући у виду да у многим срединама постоји потенцијал да се повећа физичка активност међу младима, одбор се фокусирао на пет окружења, у којима су испитиване и евалуиране могуће интервенције физичке активности и за које су постојала квалитетна истраживања радови. То су школа, предшколска установа, локална заједница, породица и примарна здравствена заштита. Овај извештај говори дакле о значају сваког од пет окружења и њиховом односу према физичкој активности младих, представљајући преглед и закључке о јачини доказа који поткрепљују интервенције за повећање физичке активности младих, уз опис будућих истраживања.

Кључни налази и препоруке:

- Школско окружење пружа реалне, на доказима засноване могућности за повећање физичке активности међу младима и треба да буде кључни део националне стратегије за повећање физичке активности
- Предшколске установе и вртићи су важан амбијент у коме се повећава физичка активност деце
- Изградња инфраструктуре и повезивање више сектора могу довести до позитивних промена
- Додатни напори за повећање физичке активности међу младима, треба да буду усмерени и на решавање пропусте кључних истраживања

Редовна физичка активност подразумева учешће у умереним и интензивним физичким активностима, и активностима за јачање мишића. Редовна физичка активност може побољшати здравље и квалитет живота, без обзира на присуство хроничних болести или неспособност. Код одраслих и старијих особа, физичка активност може да смањи ризик од:

- преране смрти
- коронарне болести срца
- možданог удара
- високог крвног притиска
- дијабетеса типа 2
- рака дојки и дебелог црева
- падова у старости
- Депресије

Код деце и адолесцената, физичка активност може:

- унапредити здравље костију
- унапредити кардиореспираторну и мишићну форму
- смањити ниво масти у телу
- смањити симптоме депресије

Код људи који су неактивни, чак и мали пораст физичке активности доводи од корисних здравствених ефеката.

Лични, социјални, економски и фактори животне средине играју улогу у степену физичке активности у којој учествују младе, одрасле и старије особе. Важно је разумевање баријера и фактора који стимулишу бављење физичком активношћу како би се обезбедила ефикасност разних програма усмерених на побољшање нивоа физичке активности становништва (Центар за здравље, вежбање и спортске науке, 2015)

Фактори позитивно повезани са физичком активношћу одраслих су: (а) високошколско образовање, (б) високи приходи, (ц) уживање у вежбању, (д) очекивање корисних ефеката, (е) самопоуздање у погледу могућности за вежбање, (ф) историја активности у одраслом добу, (г) социјална подршка од колега, породице или супружника, (х) доступност и задовољство са објектима за вежбање, (и) леп амбијент, и (ј) безбедна околина. (Trest et al 2002)

Код адолесцената узраста од 13 до 18 година, фактори који имају позитивну везу са физичком активношћу су: (а) ниво образовања родитеља, (б) пол (дечаци); (ц) лични циљеви, (д) учествовање у школском спорту, (е) самопоуздање у погледу могућности за вежбање, (ф) подршка пријатеља и породице. Код деце узраста од 4 до 12 година, фактори који имају позитивну везу са физичком активношћу су: (а) пол (дечаци), (б) самопоуздање у погледу могућности за вежбање, и (ц) родитељска подршка. (Van Der Horst et al., 2007)

Без обзира да ли физичку активност разумемо као животну филозофију, обавезу, нужност или престижни додатак свакодневном животу, она се у сваком свом облику, рекреативна активност, спорт за све или фитнес, мења огромном брзином, остављајући безброј могућности за укључивање сваког појединца без обзира на пол, старост, расу,...

2. О САВЕЗУ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ

2.1 САВЕЗ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ КРОЗ ВРЕМЕ

Након II Светског рата масовно су почели да се формирају Иницијативни одбори и друге организације за обнову физичке културе и спорта као изузетно значајног сегмента у систему ревитализације и опоравка друштва у целини.

Тако је већ половином априла 1945. године формиран Иницијативни одбор за обнову физичке културе и спорта након чега је у врло кратком року основано 35 физкултурних и других спортских друштава у разним местима Војводине од стране омладинских и синдикалних организација.

У циљу што бољег развоја масовне физичке културе и обухватања што већег броја становништва по први пут се у августу 1945. године организује, са великим успехом, Слет физичке културе Војводине.

Основна мисао била је да физкултурно васпитање треба учинити битним делом општег васпитања човека као и хармоничног развоја свих психофизичких карактеристика у интересу подизања његових радних способности и здравља.

Водећи се овом идејом, у марту 1952. године основан је Савез за телесно васпитање „Партизан“ Војводине као добровољна масовна организација за телесно васпитање свих узраста са богато развијеним програмом рада, који је прожет племенитим настојањима да се обезбеде сви потребни услови за потпуно и свестрано васпитање грађана.

Овај циљ Савез је постизао свестраним телесним васпитањем чланства на редовним часовима, примењујући гимнастичке, спортске и методе игара, са тим да гимнастички методи чине његову основу.

У самом почетку на територији Војводине било је 140 друштава са преко 30.000 активних чланова. Формирани су средњи одбори у Новом Саду, Суботици, Сомбору, Зрењанину, Панчеву и Сремској Митровици.

У годинама које су следиле СТВ „Партизан“ Војводине бележио је велик прилив нових друштава и чланства, а у складу са тим и организовао низ едукативних курсева за оспособљавање стручних кадрова.

Народни и спортски вишебој, одбојка, рукомет, атлетика, пливање, пролећни и јесењи кросеви, излети, логоровања, биле су у том периоду најпопуларније активности које је спроводила већина друштава из наше покрајине.

1957. године Савезна управа Партизана Југославије утврдила је основна начела за рад у друштвима „Партизан“. Закључено је да основни програм организације треба развијати:

- у правцу свестраног физичког васпитања
- у правцу развијања спортског стваралаштва и естетског уобличавања покрета
- у правцу коришћења физичке културе за активан одмор, разоноду и забаву.

Велика активност средњих савеза знатно је доприносила развоју и јачању друштава, тако да је већ 1959. године у СТВ „Партизан“ Војводине било 239 друштава са 51.000 чланова. Исте године одржано је 50 јавних вежби и слетова са преко 100.000 учесника.

1961. године у Новом Саду одржана је највећа манифестација физичке културе Слет Партизана Војводине са 8.374 учесника као приказ масовности и квалитета у раду ових друштава.

У овом периоду формиран су у више општина општински савези Партизана који су имали задатак да непосредније пружају помоћ друштвима, да побољшавају услове рада у материјалном и стручно-техничком смислу.

Увидећи да број чланства радничке, сеоске омладине није задовољавајући, а да приступ школске омладине стагнира, због оснивања организација које су се бавиле физичком културом овог узраста, у годинама које су следиле СТВ „Партизан“ Војводине као основни циљ поставио је знатно шире окупљање предшколске деце, радника, сеоске омладине и старијих. Такође осећала се све већа потреба сарадње са Савезом синдиката, народном омладином и предузећима, те је стога било потребно програмске активности савеза приближити произвођачима, радним људима у предузећима, окупљајући их кроз разне облике физичке активности.

У раду са предшколском децом и на рекреацији најбоље резултате су показала Друштва Нови Сад I, Нови Сад II, Сомбор и Сента.

Од 1968. год. поједина друштва су израсла у један одређени спортски квалитет и под називом „Партизан“ издвајала се у спортске клубове а самим тим су и престала са основном активношћу у раду на омасовљавању путем свестраног телесног вежбања деце и одраслих.

Број друштава која активно спроводе програм 1968. године био је 66 док је програм повремено или делимично спроводило 65 друштава. Те 1968/69. године редовно је вежбало 22.061 активних чланова, а повремено је то чинило 18.800. Од новоформираних општинских савеза најактивнији су били Нови Сад, Панчево, Вршац, Ковин, Банатски Карловац, Сремска Митровица, Апатин и Кула.

Почетком 70-их година прошлог века основни задатак савеза била је брига намењена деци предшколског узраста, сеоској и радничкој омладини и осталим грађанима који нису обухваћени обавезном наставом физичког васпитања. На основу тога Савез за физичко васпитање и рекреацију „Партизан“ Војводине (у међувремену је и назив организације промењен) разматрао је стање масовне физичке културе са општинским СОФК-ама и месним заједницама.

У 1971. години одржана су првенства у пионирском и партизанском вишебоју, покрајинска такмичења за освајање значке свестраности, значке пливања и излетника, првенства у композицијама академских састава, радило се на организовању Радничке спортске олимпијаде и учествовало се као и ранијих година на републичким смотрима физичке културе, као и на смотрима „Будимо спремни“, док се све више садржајно и организационо продубљује рекреација старијих.

У периоду 1972-1975. године Савез за физичко васпитање и рекреацију „Партизан“ Војводине решавао је одређене установљене проблеме кроз унапређење стручних кадрова, унапређење радничке спортске олимпијаде, организовање такмичења у оквиру радничко спортских игара, јачање активности у радним организацијама, месним заједницама, општинама и зонама.

Кроз наведене активности основни задаци организације огледали су се у прихватању и спровођењу новог програма „Партизана“, потпуно отварање организације према свим носиоцима физичког васпитања, спорта и рекреације, као и потенцијалним корисницима свих услуга које је савез својим програмом нудио. Како би се пришло изради програма за, у првом реду, масовно укључивање деце у програм друштава и спровођење масовних акција и манифестација као што су такмичења у вишебоју, академије и прикази, обука непливача, „Сви на снег“ и др., потребно је било ангажовање и усавршавање професионалних, хонорарних и аматерских кадрова и њихово оспособљавање за спровођење новог програма.

Укључивање старијих, радника у производњи нарочито је било значајно у то време. Физичка култура све више постаје саставни елемент савремено организоване

производње, она значи бригу за здравље и радну способност радника, активни одмор, ефикасно и рационално обнављање радних способности. У таквим условима физичка култура престаје да буде подручје и предмет интересовања само младих, талентованих и способних, већ постаје објективна биолошка, културна и друштвена потреба свих категорија становништва.

Нарочита пажња посвећена је јачању и формирању нових општинских савеза, којих је у то време било 20 и који су редовно спроводили активности по програму рада. Друштва која нису била обухваћена савезима, непосредно су била везана за међуопштинске заједнице.

Тих 70-их година први пут се и на нашим просторима јавља у свету све актуелнији покрет “ТРИМ – спорт за свакога” који је за циљ имао да учини то да спорт у најширем смислу те речи постане близак и да се њиме активно баве све веће групе становника. То је физичка активност која даје допунску енергију, забаву и корист, изражена кроз спорт и активан живот у природи, појединачно и групно, те прилагођена свакодневном животу становника а која има трајне, скривене ефекте као што су очување здравља и заштита од болести. Из овог покрета настао је и касније популаран програм вежбања које су спроводиле, а спроводе и дан данас многе организације са територије Војводине, под називом „Трим стазе“.

Основна карактеристика програмске активности организације „Партизан“ била је:

- отвореност према свим узрасним категоријама у свим срединама без обзира на ниво физичке способности
- ширина и богатство разноврсних садржаја, облика и метода спортско-рекреативних активности
- доступност и прилагодљивост потребама и интересима становника
- усмереност на задовољавање реалних људских потреба
- ефикасност усмерена на социо-психолошке, образовно-васпитне, радне и одбрамбене вредности.
- Савременост у приступу и начину понуде и пропагирања спортско-рекреативне активности.

У даљем периоду, поред одржане I Олимпијаде радничко спортских активности Војводине 1975. у Новом Саду, Савез за физичко васпитање и рекреацију “Партизан” организовао је и низ других програмских активности у сарадњи са својим друштвима као што су: „Сеоске спортске игре“, „Тражимо најбољу месну заједницу у спортској рекреацији“ које су потекле од Савеза за спортску рекреацију и физичко васпитање „Партизан“ Југославије, семинар за стручне кадрове под називом „Физичко васпитање деце предшколског узраста“, „Обука непливача“, партизански вишебоји, теловежбене композиције, такмичења у пружању прве помоћи, „Родитељ и дете“, „Здрав и способан“, стазе здравља и многе друге. Многе од ових активности спроводиле су се дуги низ година док се неке спроводе и дан данас.

Током 80-их и 90-их година Савез за физичко васпитање и рекреацију „Партизан“ Војводине спроводио је уобичајене програмске активности, настављајући са радом у стварању општих услова за бржи развој масовних облика спортско-рекреативних активности и укључивању што већег броја људи у ове активности.

Тражимо најбоље предузеће у спортској рекреацији, игре без граница, међународни фестивал дечијих фолклорних и модерних игара, смотра у академским саставима, смотре друштава Партизана, национална смотра спортске рекреације су поред већ раније поменутих програма чиниле активности у којима је почетком

деведесетих учествовало, у редовним и повременим облицима, око 60.000 учесника организације „Партизан“ и око 120.000 учесника из радних организација и месних заједница. До тада је на подручју Војводине већ деловало 16 општинских савеза, 60 друштава и 80 актива. У 22 општине изграђени су спортско-рекреативни центри са широм наменом (12 хала и 8 затворених базена..). Учествовало се на међународним фестивалима спортске рекреације и одржавала се међународна сарадња преко националног савеза за спортску рекреацију и физичко васпитање.

У складу са реформом и трансформацијом друштва а касније и са добро познатом ситуацијом у републикама бивше Југославије, Савез за физичко васпитање и рекреацију Војводине је опстао и наставио да ради и поред економских потешкоћа, смањених ресурса и гашења многих предузећа кроз које се спроводио добар део програмских активности. 1992-93. године Савез је променио име у Савез за спортску рекреацију Војводине а након тога 1997. године и у Савез за рекреативни спорт Војводине.

После изборне скупштине која је одржана у марту 2002. године донета је одлука да се свим расположивим средствима крене ка реализацији одредби Закона о спорту у делу који се односи на област рекреативног спорта и то преко:

- подстицања физичког развоја, подизања и одржавања физичких способности грађана,
- очувања и побољшања здравља грађана,
- унапређења социјалних односа грађана,
- хуманизације слободног времена,
- повећања бројности грађана који партиципирају у спортским активностима, побољшања квалитета бављења спортско-рекреативним активностима,
- повећања ефеката бављења спортско-рекреативним активностима,
- повећања општих економских ефеката који проистичу из спортско-рекреативних и пратећих активности и делатности.

У наредном периоду рад Савеза обележиле су активности на реализацији Стратегије развоја спорта у Републици Србији. Стратегија развоја спорта у Републици Србији и АП Војводини први пут у дугој историји институционалног спорта јасно дефинише Спорт за све као један од значајних облика бављења спортом.

Уважавајући савремене трендове организовања спортске рекреације и прилагођавање потребама савременог друштва и сваког поједника у њему, дошло је до промена начина организовања и имена организације. Савез за рекреативни спорт Војводине 2008. године променио је назив у Савез Спорт за све Војводине који своје деловање темељи на концепцији светске и европске идеје о спорту за све.

Полазећи од постављених циљева и пратећи основна начела Спорта за све Савез Спорт за све Војводине одржава по први пут Спортско-рекреативне и културне игре Рома Војводине 2008. године у Врбасу у сарадњи са канцеларијом за инклузију Рома и НВО “Декада Рома” а под покровитељством Покрајинског секретаријата за спорт и омладину, на којима је учествовало 339 такмичара из 30 насељених места Војводине.

Поред редовних програма, Савез у сарадњи са Покрајинским секретаријатом за спорт и омладину, уводи у више општина Војводине и нове програме као што су „Укључи се у игру на обалама река и језера” као део пројекта „Унапредимо спорт у Војводини“, „Вежбањем до бољег здравља – буди фит“, „Трим стаза-вежбајмо заједно“, „Вежбање за особе треће животне доби“ и истовремено прати рад својих чланица и учествује као суорганизатор у многим програмским активностима и манифестацијама.

Такође на територији АП Војводине и међу чланицама промовишу се и међународни програми које у Републици Србији спроводи Асоцијација Спорт за све Србије као што су Европска недеља физичке активности „Move week“, Светски дан пешачења, Дан изазова, Дан без лифтова, учествује се и на летњим и зимским фестивалима Спорта за све и другим пригодним манифестацијама.

У мају 2016. године Савез Спорт за све Војводине први пут организовао је Фестивал Спорта за све Војводине који је одржан на теренима СЦ „Сајмиште“, СРЦ „МАР. УК“ и дечијем центру „Олео“ у Новом Саду под паролом „Вежбајмо за живот – буди активан, буди здрав“. Број од преко 1000 учесника и посетилаца у више од 30 презентованих активности спортских организација из Војводине показао је да је физичка активност неопходан фактор за унапређење здравља као и да је овакав тип манифестације идеалан начин да се анимирају све категорије становништва да се масовније укључе у континуиране спортско-рекреативне активности из поменутих разлога. Тенденција у наредном периоду је да ова манифестација постане традиционална.

Као што се и види Савез Спорт за све је кроз вишедеценијско постојање, поштујући све друштвене вредности и увек гледајући у будућност која са собом неминовно доноси модернизацију живота и рада, на прави начин промовисао и развијао спортско-рекреативне активности а касније и спорт за све као покрет цивилног друштва, са задатком да представи значај спортско-рекреативних активности свих грађана, толеранције у спорту, родне равноправности, борбе против насиља, инклузије социјално-угроженог становништва, очувања традиције, тј. укратко речено промоције свих друштвених вредности не само из области спорта и да на један препознатљив начин својим активностима и програмским задацима ублажи последице убрзаног развоја технологије, смањеног физичког рада и недостатка кретања.

2.2 СТРУКТУРА ОРГАНИЗОВАНОСТИ САВЕЗА СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ

2.2.1 Циљеви и задаци Савеза Спорт за све Војводине

Савез Спорт за све Војводине представља добровољну, невладину, неполитичну, недобитну организацију.

Право на бављење спортом је универзално право свих којима кретање, вежбање игра или такмичење у слободном времену представљају задовољство.

Циљ Савеза је да ствара услове за стабилан развој и унапређење радничког спорта, спортске рекреације – спорта за све и да својим деловањем, које је засновано на концепцији европске идеје о спорту за све, доприноси промоцији физичких активности, омасовљењу покрета спорт за све – спорт за сваког без обзира на узраст, пол, функционалне предиспозиције, расу, вероисповест и друге специфичности у свим његовим облицима, видовима рада, живљења и окупљања грађана а нарочито у:

1. спортско – рекреативним и другим организацијама и институцијама које раде на остваривању програма Спорта за све,
2. месним заједницама, општинама и градовима,
3. компанијама, предузећима, установама и месту рада, усклађеним деловањем са репрезентативним синдикатима и организацијама синдиката;
4. спортско рекреативним центрима, без обзира на облик власништва,
5. масовним спортско – рекреативним такмичењима и манифестацијама,
6. дечијим установама, школама и факултетима,
7. породицама,
8. планинарским и туристичко – угоститељским активностима и организацијама,
9. феријалним, извиђачким и излетничким делатностима,
10. специјализованим спортско – рекреативним програмима за децу, омладину, запослене, жене и особа са инвалидитетом, која раде на угроженим радним местима, за све узрастне категорије и др. Према програму и уз сагласност и сарадњу чланица које су основни носиоци таквих програма.

Циљ Савеза је да се у активности везане за спорт, рекреацију и спортска такмичења редовно или повремено укључи што већи број грађана и запослених.

Постављене циљеве Савез остварује у сарадњи са својим чланицама, кроз:

1. остваривање услова за развој спорта за све у АП Војводини,
2. реализацију општих и заједничких интереса у области Спорта за све и других облика физичке културе које Република, Покрајина, односно чланови пренесу Савезу, у складу са Законом и Статутом Савеза,
3. сталну промоцију и популаризацију Спорта за све, посебно савремених облика, метода и садржаја спортске рекреације,
4. обављање послова којима се обезбеђују услови за праћење и унапређење масовног спорта и спорта инвалидних лица,
5. бригу о заштити здравља спортиста-рекреативаца, развој, промоцију и афирмацију радничког спорта, рекреацију и здравље запослених (радничко спортске активности – спортска олимпијада радника Војводине),
6. предузимање мера за спречавање негативних појава у спорту-спорту за све (допинг, недолично понашање, лажирање спортских резултата и сл.)

7. иницирање и стварање услова за заједничко коришћење стручно-научних и истраживачких сазнања из АП Војводине, Републике и иностранства,
8. предлагање годишњих и посебних програма за финансирање из јавних прихода, у складу са Законом,
9. обезбеђивање и удруживање финансијских средстава за остваривање општих и заједничких програма,
10. залагање код органа локалне самоуправе и покрајинске аутономије, као и код државних органа за доследно примењивање Закона о спорту у области Спорта за све,
11. стално унапређивање координације и сарадње између чланица Савеза, као и сарадње са другим организацијама, савезима и удружењима,
12. перманентно стручно образовање и усавршавање спортских стручњака у области Спорта за све,
13. пружање помоћи својим чланицама у унапређењу стручног рада,
14. пружање помоћи својим чланицама у области маркетинга, повезивања са привредом, увођења нових метода рада и пословања, прибављања пословних информација и сл.
15. усклађивање активности чланица Савеза,
16. праћење да ли је рад чланица Савеза у складу са Законом, Статутом и општим актима Савеза и њиховим статутом и општим актима и помагање члановима у отклањању недостатака у раду и решавању спорова који угрожавају остваривање функција и циљева чланица Савеза,
17. издавање сопствених публикација и подршка излажењу других публикација од значаја за развој Спорта за све у АП Војводини и унапређење спортске науке и стручног рада у Спорту за све,
18. остваривање међународне спортске сарадње,
19. подстицање рада својих чланица, друштвено-спортских и спортских радника додељивањем награда и признања (годишњих, јубиларних и других) за изузетне спортске резултате и за допринос развоју и унапређивању Радничког и рекреативног спорта – Спорта за све у АП Војводини,
20. друге активности и мере које доприносе реализацији циљева Савеза и остваривању положаја утврђеног Законом о спорту и Стратегијом развоја Спорта за све у АП Војводини.

2.2.2 Органи управљања у Савезу Спорт за све Војводине

Функционисање Савеза Спорт за све Војводине приказано је кроз следећу управљачку структуру путем следећих органа:

1. Скупштина савеза спорт за све Војводине (чине је представници чланица савеза)
2. Управни одбор (13 чланова)
3. Надзорни одбор (3 члана)
4. Олимпијски комитет за раднички спорт и организовање 12. СОРВ (21 члан)
5. Председник Савеза Спорт за све Војводине

Савез Спорт за све Војводине такође има потпредседника Савеза, генералног секретара, Стручни одбор (3 члана) као и друга радна тела и комисије.

2.2.3 Чланство у другим организацијама

Савез Спорт за све Војводине члан је националног гранског савеза у области Спорта за све - Асоцијације Спорт за све Србије и Спортског савеза Војводине као територијални спортски Савез.

Преко Асоцијације Спорт за све Србије одржава се директан контакт са међународним организацијама чији је асоцијација члан а то су: Светска организација Спорта за све «TAFISA» (Франкфурт-Немачка), Светска асоцијација спорта и културе «ISCA» (Копенхаген-Данска), Европска федерација компанијског спорта «EFCS» (Париз-Француска), Међународна федерација Спорта за све «FIST», Балканска асоцијација Спорта за све «BSFAA», Балканска асоцијација радничког спорта «BAWS».

2.2.4 Чланице Савеза Спорт за све Војводине

Савез спорт за све Војводине има 64 редовних чланица, од тога је 7 регионалних друштава за раднички спорт.

Од 45 ЈЛС чланство је заступљено у 25 ЈЛС. Чланство је углавном сконцентрисано на град Нови Сад, у наредном периоду би сигурно требало порадити на omasовљењу самог чланства у осталим ЈЛС.

Шире информације везане за чланице Савеза Спорт за све Војводине налазе се на званичној интернет презентацији Савеза: www.sportzasve.org

2.2.5 Стручни рад у Спорту за све

Стручни рад у Савезу и код чланица Савеза могу да обављају лица која испуњавају и имају одговарајуће спортско звање у складу са законом (спортски стручњаци и стручњаци у спорту).

Спортски стручњаци су обавезни да се стручно усавршавају у складу са законом и општим актима Савеза.

- **Спортски стручњаци и стручњаци у спорту**

У базу информационог система Савеза Спорт за све Војводине укупно је унето 128 спортских стручњака и стручњака у спорту, уз напомену да до данас нису све чланице унеле своје податке (01.04.2015.).

Спортски стручњаци и стручњаци у спорту, према до сада унетим записима, постоје у само 18 од 45 општина/градова у АП Војводини.

Што се тиче нивоа образовања, преовладава високо образовање, тј. број стручњака са високим образовањем је много већи од броја стручњака са осталим нивоима образовања.

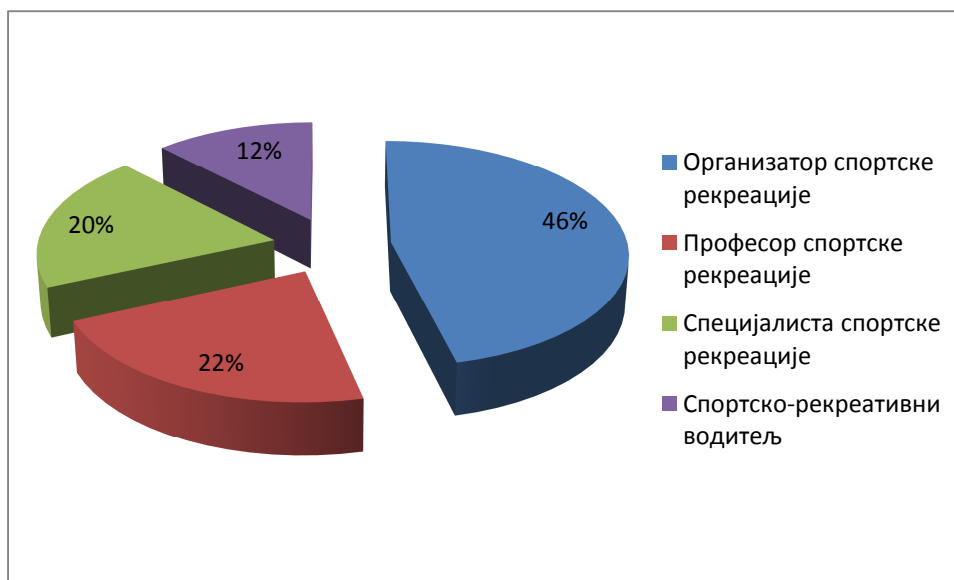
- **Дозволе за рад у Спорту за све**

Дозволе за рад у области Спорта за све издаје Асоцијација спорт за све Србије као национални грански савез и од почетка 2016. године по први пут су издате за 41-ог стручњака из 19 организација Војводине са трогодишњим периодом важења. Дозволе

за рад у Спорту за све се издају у складу са **Правилником о звањима и дозволама за рад у Спорту за све.**

- **Преглед издатих дозвола у АП Војводини у односу на звање**

У табели која се налази испод можемо видети да највише имамо организатора спортске рекреације (46 %) а најмање спортско-рекреативних водитеља (12 %).

Стручњаци са дозволама за рад су ангажовани у 19 чланица Савеза са територије 7 ЈЛС, највише у Новом Саду (56 %) и Суботици (17 %).

2.2.6 Програмске активности Савеза Спорт за све Војводине

Преглед планираних програмских активности Савеза Спорт за све Војводине:

Едукативни програм

- Организација и реализација међународне конференције „Спорт за све у функцији јавног здравља грађана у АП Војводини“
- Стручно оспособљавање у вези имплементације Стратегије развоја спорта (2016-2019) и израде локалних стратегија-позиционирање спорта за све у јединицама локалне самоуправе
- Организација и реализација стручних трибина на тему радничко-компанијски спорт као део спорта за све

Развојни програм

- Фестивал Спорта за све Војводине
- Израда стратегије и акционог плана развоја спорта за све у АПВ уз одговарајућа истраживања и прикупљање података за израду исте.
- Програми међународне сарадње; учешће на конференцијама и стручним скуповима у циљу повезивања са међународним организацијама и партнерима

- Реализација активности за приступ фондовима Европске уније- спровођење обуке и формирање комисије за писање и спровођење пројеката
- Учешће у Европској недељи спорта и физичке културе „Move week“
- Учешће у Међународном дан изазова „Challenge day“
- Обележавање међународног дана без лифтова „No elevators day“
- Укључи се у игру на обалама река и језера
- Вежбањем до бољег здравља- буди фит
- Трим стаза – вежбајмо заједно

Такмичарски програм

- КУП Војводине 2016 - 12. СОРВ
- Учешће на 24. отвореном зимском фестивалу Спорта за све Србије „24. Ski fest“
- Учешће на 26. отвореном летњем фестивалу „Лет фест 2016.“

2.2.7 Спортски терени и објекти од значаја за спровођење спортско-рекреативних активности

Спортско-рекреативне активности, у зависности од саме врсте активности као и временских и других услова, могу да се спроводе у затвореним и отвореним просторима.

Отворен простор у складу са специфичностима самог терена нуди широк спектар могућности за бављење спортско-рекреативним активностима као што су: ходање, трчање, бициклизам, пливање, планинарење, нордијско ходање, вожња ролера, скијање, спортске и елементарне игре, вежбе на отвореном итд.

Све ове активности могу да се спроводе на неким од следећих површина: шеталишта, трим стазе, стазе здравља, отворени базени, паркови, уређене обале (море, реке, језера), стадиони као и други терени на отвореном који могу да послуже у ову сврху.

Такође отворени простори значајно могу да послуже и за промоцију активности Спорта за све у циљу анимирања становништва како би се у већој мери бавили овим активностима у функцији здравља путем организације и реализације спортско-рекреативних активности, рекреативних настава, излета, зимовања, летовања, културно-забавних програма, друштвених игара и сличних манифестација као и других потенцијала који карактеришу само подручје.

Предност отворених простора огледа се у томе да су доступнији широј популацији у односу на затворене због тога што су у већини случајева бесплатни за коришћење а такође не захтевају ни посебне услове који се тичу опреме и реквизита потребних за реализацију поменутих активности.

Вежбање на отвореном поготово у подручјима богатим свежим ваздухом пружа и додатне бенефите по здравље док са друге стране треба избегавати околину индустријских постројења због лоших, токсичних испарења негативних по респираторни систем.

Затворене просторе чине спортске хале, сале, базени и фитнес центри за чије се коришћење плаћа закуп простора, чланарина или карта тако да овај вид вежбања није потпуно бесплатан и представља ограничавајући фактор одређеном броју становништва.

Од спортско-рекреативних активности поред спортских и елементарних игара могу да се спроводе персонални фитнес програми, аеробни групни фитнес програми уз музику, групни фитнес програми за развој снаге, групни фитнес програми за душу и тело, фитнес програми за децу, акваробик, корективни програми у води, школице спортова за децу, посебни програми за особе са инвалидитетом и посебним потребама итд.

Предност вежбања у затвореним просторима се огледа у томе што се спровођење спортско-рекреативних активности може спроводити континуирано током године без обзира на временске услове.

2.2.8 Информациони систем Савеза Спорт за све Војводине

Савез спорт за све Војводине, почевши од 2012. године озбиљно ради и улаже у развој сопственог информационог система. За потребе Савеза пројектоване су и имплементирани напредне базе података са могућношћу претраживања и извоза података, такође су имплементирани одређени сервиси за кориснике.

Базе података у оквиру информационог система су следеће:

- база чланица
- чланске карте
- база региона
- база докумената
- календар такмичења-активности Савеза
- календар такмичења СОРВ
- чланске карте СОРВ
- база спортских стручњака и стручњака у спорту

Поред пројектовања и програмирања база података веома битан сегмент у развоју информационог система има рачунарска опрема. Наравно, један од најважнијих сегмената у развоју информационог система јесу *људски ресурси*. Канцеларије регионалних друштава Савеза (7 регионалних друштава) су комплетно опремљене преносним рачунарима, бежичним интернетом као и мобилним телефонима.

2.2.8.1 Електронска комуникација

У оквиру информационог система Савеза успостављена је потпуна комуникација путем сервиса електронске поште. Креиране су и имплементирани одређене мејлинг групе за комуникацију са чланицама, регионима, стручним органима, одборима и комисијама. У оквиру система функционишу 23 интерна налога који се користе искључиво за пословне потребе, такође се користи приступ електронској пошти путем интернета (webmail).

2.2.8.2 Апликација за такмичења

Веома важну улогу у систему имају представници региона тј. регионални администратори система. Они имају приступ и могућност управљања табелама и подацима везаним за одговарајући регион. Посебно треба истаћи да су регионални администратори одмах испод администратора система и изнад администратора чланица савеза у хијерархији нивоа приступа систему.

Регионални администратор у оквиру својих права приступа има могућност управљања свим табелама и подацима које су везане за његов регион. У сарадњи са регионима а за потребе реализације система такмичења у оквиру СОРВ, као посебан део информационог система креирана је апликација за такмичења која функционише путем интернета.

Савез Спорт за све Војводине је у периоду 2012-2015. године уложио значајна средства у израду интернет апликације за потпуно електронско вођење свих врста такмичења.

Могућности апликације:

- Унос и измена такмичења, спортова, екипа и спортиста
- Одабир спортова на претходно унетом такмичењу
- У сваком спорту омогућено додавање спортиста по екипама које се такмиче из раније унете листе
- Аутоматизован жреб по Бергеровом систему (у случају када је жреб по групама)
- Аутоматизован жреб по КУП СИСТЕМУ
- Омогућен ручни жреб (на иницијативу органа СОРВ како би се отклонила свака сумња)
- Унос резултата по утакмицама
- Аутоматско прављење табела
- Након завршених утакмица по групама креирају се аутоматизоване утакмице разигравања
- Након завршетка свих утакмица у једном спорту аутоматско додавање бодова у коначну табелу (збир бодова свих спортова)
- Апликација је тестирана и постављена на сервер

- Програмирани су и модули за такмичења специфичних спортова (шах, куглање, ... као категорија Остало)
- Извоз података из апликације у стандардне формате (Word, Excel, XML, ...)

У току трајања 11.СОРВ у Србобрану апликација је успешно имплементирана и тестирана. На основу података који су унети у апликацију успешно је креиран и одштампан Билтен 11.СОРВ.

2.2.8.3 Предности информационог система

Све чланице и сва регионална друштва у оквиру Савеза воде своје евиденције у различитим табелама и документима. Када желимо да обрадимо све табеле одједном долазимо до великог проблема јер све податке морамо да унесемо у јединствену базу података па тек онда можемо да вршимо њихову статистичку обраду.

Информациони систем Спорта за све Војводине је управо и настао са основним задатком да реши поменути проблем. Пројектоване су јединствене табеле које су међусобно повезане у једну комплексну базу података. Такође су креиране различите улоге у систему са одговарајућим нивоима приступа. Како би се омогућио равноправан и истовремен приступ свим корисницима система програмиране су апликације-модули који функционишу путем интернета. Највећа предност система је та што је СВЕ НА ЈЕДНОМ МЕСТУ!

Заједничка улога свих корисника система јесте **ажурност података** и тога се сви морамо придржавати уколико желимо да систем функционише у правом смислу.

Свима је јасно да су подаци добро организовани ако су складиштени у правилно пројектованим и имплементираним базама података. Међутим, права примена система почиње тек када се имплементирају сервиси који манипулишу табелама у бази података.

Статистички сервис представља аутоматско пребројавање изабраних поља у одређеним табелама базе података и уживо приказивање табеларних извештаја са графиконима.

Иновирање и унапређење информационог система Савеза Спорт за све Војводине

Информационе технологије су област која се мења на дневном нивоу

Иновирање и унапређење информационог система Савеза Спорт за све Војводине треба спровести путем интеграције података (евиденција, размена и укрштање података организацијама из области спорта за све на свим нивоима), као и увођењем нових сервиса који би били доступни крајњим корисницима.

У оквиру иновирања и унапређења информационог система Савеза Спорт за све Војводине, стално треба водити рачуна о три битна сегмента:

- СОФТВЕР (базе података, веб-апликације, веб презентације, сервиси за претраживање, извоз и размену података)

- ХАРДВЕР (сервери, радне станице, преносни рачунари, рачунарска опрема, мобилни телефони)
- ЛЈУДСКИ РЕСУРСИ (константна обука корисника система)

2.2.9 Међународна сарадња

Савез Спорт за све Војводине до сада није остваривао директну међународну сарадњу са организацијама из области спорта за све што свакако треба да буде један од циљева Савеза у наредном периоду како би се искористиле све могућности програма прекограничне сарадње, развоја организације у ширим оквирима од садашњих и коришћења ресурса из фондова Европске уније.

На основу досадашњих искустава рекреативни спорт се показао као добар механизам за међурегионалну и прекограничну сарадњу и стварање услова за побољшање и стабилност односа у региону, што представља основ за проширење сарадње и у другим областима.

2.2.10 Суфинансирање Савеза Спорт за све Војводине

Савез Спорт за све Војводине остварује:

- Средства од Покрајинског секретаријата за спорт и омладину за редован годишњи програм
- Средства по посебним програмима од Покрајинског секретаријата за спорт и омладину
- Средства од града домаћина за организовање СОРВ
- Средства остварена од чланарина организација у чланству Савеза Спорт за све Војводине

Савез Спорт за све Војводине није до сада аплицирао путем израде пројеката код отворених фондова Европске уније што је свакако шанса и реална могућност на коју треба обратити пажњу у наредном периоду.

2.2.11 ЕУ фондови

Фонд “Европски послови” АП Војводине на семинару под називом *„Могућности финансирања путем ЕУ фондова”* одржаном од 14-17. октобра 2016. године у Новом Саду представио је Програме који могу бити финансирани из фондова Европске уније за период 2014-2020. године.

У складу са напретком Републике Србије ка чланству у Европској унији и програмима спољне помоћи Европске уније за период 2014-2020. године детерминисани су поред тематских и географски инструменти од којих се на нас односи Инструмент за претприступну помоћ - IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA)). Поред Републике Србије овај инструмент се такође односи и на Албанију, Босну и Херцеговину, Косово* (у складу са резолуцијом УН 1244), Македонију, Турску и Црну Гору, тј. на државе Западног Балкана са потврђеном европском перспективом.

Кроз IPA I одређена средства за Републику Србију у периоду 2007-2013. године износила су 1,4 милијарде евра и односила су се на следећих 5 компоненти:

Помоћ транзицији, прекограничну сарадњу, регионални развој, развој људских ресурса и рурални развој.

Кроз IPA II чији је укупан буџет 11,7 милијарди евра за Србију је опредељено 1,508 милијарди евра за период 2014-2020. године. Поред општег циља овог инструмента донет је и Оквирни стратешки документ за Србију (енг.*Country Strategy Paper Serbia*) који кроз секторски приступ планирању (Србија је увела секторски приступ кроз програмски документ „**Национални приоритети за међународну помоћ –НАД**“ за период 2014-2017. и пројекцијама до 2020. године) уводи 9 сектора за IPA II и то:

1. Демократија и управљање
2. Владавина права и основна људска права
3. Заштита животне средине
4. Транспорт
5. Енергетика
6. Конкурентност и иновације
7. Запошљавање, социјална политика, образовање
8. Пољопривреда и рурални развој
9. Територијална сарадња

Првих осам наведених приоритета остварљиви су кроз поменута средства намењена за Србију док се Територијална сарадња, која је за спортске организације и најзначајнија по питању фондова, финансира из дела IPA II инструмента предвиђеним за Вишекорисничку IPA-у.

Вишекорисничка IPA представља део финансијског инструмента којим Европска унија подржава **заједничке приоритете** земаља кандидата и потенцијалних кандидата за чланство у ЕУ и усмерена је на **подршку регионалним иницијативама**.

Програмирање и имплементација су централизоване и највећи део активности у вези са припремом пројеката и израдом тендерске документације одвија се у седишту Европске комисије, док представници надлежних органа корисника IPA средстава учествују у консултативном процесу приликом идентификације и израде пројеката.

Оквирни стратешки документ за вишекорисничку IPA II (енг.*Multy-country Indicative Strategy Paper*) дефинише приоритете за цео регион.

Структура подршке вишекорисничке IPA II предвиђа за област територијалне сарадње 395,2 милиона евра у периоду 2014-2020. године кроз **Интерег IPA прекограничне програме** где су поред осталих потенцијални корисници и НВО (нпр. организације цивилног друштва које се баве спортом, културом и младима).

Према плану прихватљиво подручје у Интерег IPA програму је прекогранична сарадња Србије са Мађарском у периоду 2014-2020. године где се међу приоритетима и мерама под тачком 3. налази „Стимулисање сарадње у области туризма и очувања културног наслеђа“ која се даље дефинише под тачком 3.2 „Сарадња у области културе, локалних манифестација, спорта, слободног времена, заштите природе“.

Такође кроз Интерег IPA програме предвиђена је сарадња Србије и са Румунијом, Хрватском и Босном и Херцеговином.

Поред наведених IPA програма друга могућност је учешће у **ЕРАЗМУС +** програму. Код овог програма значајно је то да постоји разлика у могућностима конкурисања у зависности од државе до државе, конкретно постоје „Програмске земље“ (земље Европске уније, Исланд, Лихтенштајн, Норвешка, Турска и Македонија) и „Партнерске земље“ (земље које се налазе у суседству Европске уније, међу којима је и Србија).

Институције из Србије могу да учествују као партнери у пројектима колаборативних партнерстава, али не могу да буду носиоци пријава.

Циљеви програма ЕРАЗМУС + у делу за спорт су:

- Допринети развоју и европске димензије у спорту
- Нагласак је на транснационалним пројектима за подршку аматерском спорту и решавање прекограничних изазова
- Сузбијање намештања утакмица и других спортских такмичења, допинга, насиља, расизма, сваког облика нетолеранције и дискриминације као и унапређење доброг управљања, равноправности полова, социјалне укључености и физичке активности за све.

Све активности дела програма за спорт централизоване су и у надлежности су Извршне агенције за програме образовања, медија и културе са седиштем у Бриселу.

У делу за спорт подржане су три врсте пројеката:

- мала колаборативна партнерства
- колаборативна партнерства
- непрофитни европски спортски догађаји.

2.2.12 Спорт за све и јединице локалне самоуправе

Спорт је у Уставу Републике Србије дефинисан као категорија од посебног друштвеног интереса. Улога јавних власти у РС, АПВ, јединицама локалних самоуправа јесте да омогући и подржи остваривање социјалних функција спорта.

Улагање у спорт и спортске активности поред директног буџетског финансирања врши се и из средстава буџета Аутономне покрајине Војводине и из буџета јединица локалне самоуправе. Финансирање спорта за све у највећој мери је одговорност локалних власти. Локалне самоуправе су дужне да обезбеде развој спорта за све на својој територији и поспеше учешће становништва у спортским активностима.

Потребе грађана из члана 137. став 1.тач. 1,2,6 Закона о спорту РС имају приоритет при избору програма којим се задовољавају потребе грађана у области спорта у јединици локалне самоуправе, односно други програми могу бити одобрени тек након што се задовоље потребе из ових тачака, а то су:

- (1) подстицање и стварање услова за унапређење спортске рекреације, односно бављења грађана спортом, посебно дце, омладине, жена и особа са инвалидитетом.
- (2) изградња, одржавање и опремање спортских објеката на територији јединице локалне самоуправе, а посебно јавних спортских терена у стамбеним насељима или у њиховој близини и школских спортских објеката, и набавка спортске опреме и реквизита
- (6) физичко васпитање деце предшколског узраста и школски спорт (унапређење физичког вежбања, рад школских спортских секција и друштава, општинска, градска и међуопштинска школска спортска такмичења и др.)

Једна од главних тема којом се баве европске институције укључујући и фондове ЕУ који имају за циљ афирмацију и развој спорта односи се на развој спорта на локалном нивоу са посебним освртом на Спорт за све.

Савез Спорт за све Војводине унапређење развоја спорта види кроз стварање капацитета у институционалном смислу на локалном нивоу, да би у наредном периоду били припремљени за привлачење средства из претприступних фондова ЕУ и реализацију пројеката на локалном нивоу.

Савез Спорт за све Војводине својим чланицама обезбеђује лиценцирање стручњака из области Спорта за све. То су уједно и стручњаци који би били ангажовани у пројектима Спорта за све на локалном нивоу.

У циљу што бољег функционисања Савеза Спорт за све Војводине и спорта за све у јединицама локалне самоуправе, од изузетног значаја је компатибилност са националним, гранским и Спортским савезима у ЈЛС као и разним удружењима са којима се у сарадњи реализују пројекти Спорта за све, што за циљ треба да има повећање свести о бављењу и обухвата грађана који се баве рекреативним спортом.

Савез Спорт за све Војводине препознаје значај и има за циљ да омогући бављење рекреативним спортом грађанима који се налазе у маргиналним групама. У сарадњи са јединицама локалне самоуправе и другим спортским савезима и удружењима, Савез Спорт за све Војводине ће реализовати пројекте који су од великог значаја за наведену групу од средстава директног буџетског финансирања и из доступних средства Фондова Европске уније.

3. СПОРТСКА ОЛИМПИЈАДА РАДНИКА ВОЈВОДИНЕ

3.1 НАСТАНАК И РАЗВОЈ СПОРТСКЕ ОЛИМПИЈАДЕ РАДНИКА ВОЈВОДИНЕ

Непосредно по завршетку II Светског рата, 1945. године у Војводини се развија једна масовна спортска активност која узима све више маха у селима, градовима и индустријским насељима под називом „Радничке спортске игре“.

Циљ ових активности био је развијање и ширење спортске активности међу радницима, занатлијама, чиновницима и омладином, пружање здравог и ведрог одмора, разоноде, другарства, сусрета после рада, а исто тако и да их привуче на редовно физичко вежбање ради допуне физичког образовања и свестранијег физичког васпитања.

Развојни пут радничко спортских активности у Војводини прошао је кроз неколико фаза са карактеристичним обележјима и стандардним манифестацијама.

1946. одржане су прве Радничко спортске игре (РСИ) радничке и сеоске омладине, струковних савеза синдиката, након тога и индустријског вишебоја, па затим РСИ великих и развијених радних колектива, земљорадничких задруга и комбината, формирање физкултурних актива по радним организацијама са обавезним програмом, синдикални спортски слетови, такмичења, фестивали и др.

1957. године формира се Покрајински одбор друштава пријатеља природе при покрајинском Већу синдиката Војводине с циљем да води политику даљег развоја овог подручја у области одмора рекреације и Радничко спортских игара у сарадњи са заинтересованим друштвено-политичким и стручним организацијама, међу којима је и СТВ „Партизан“ Војводине.

Овим активностима поклањана је знатна пажња и ова делатност постаје брига шире друштвене заједнице.

У годинама које су следиле одржано је низ семинара и саветовања на којима је разматрана проблематика одмора и рекреације, ради оспособљавања кадрова за потребе радних заједница и општина. Поред такмичења уводе се нови облици и садржаји спортско-рекреативних активности, излети, дневни, недељни и годишњи одмори, вежбање и активан одмор на радном месту, брига за физичко васпитање будућих младих радника итд.

Све ове активности водиле су даљем развоју и бољој организованости овог покрета као и остваривању пуне сарадње покрајинског Већа савеза синдиката Војводине, СОФК-е Војводине, СТВ „Партизан“ Војводине, Завода и Савеза за физичку културу Војводине.

Развојем радничко спортских активности дошло је до формирања и рада општинских одбора за радничко спортске активности. Ови одбори најразвијенији су били у Новом Саду, Панчеву, Зрењанину, Сремској Митровици, Сомбору, Врбасу, Кикинди, Суботици док су се активности одвијале и у другим мањим општинама, након чега је и у тим општинама дошло до формирања одбора за радничко спортске активности.

До 1970. године радничко спортска активност у Војводини постаје сваким даном све разноврснија у поменутих одборима за радничко спортске активности и прихватљивија за широк круг запослених у многобројним облицима спортско-рекреативне активности.

У циљу даљег развоја Радничко спортских игара, на иницијативу одбора за радничко спортске активности а ради унапређења постојећег система такмичења, почев од радне организације, преко општина, 12 зона, до покрајине, с циљем да их омасови, учини интересантнијим, популарнијим и атрактивнијим долази до формирања Иницијативног одбора за организовање I олимпијаде радничко спортских активности који су чинили представници Већа савеза синдиката Војводине, Партизана Војводине и општинских одбора за раднички спорт.

Формирање и организовање ове јединствене манифестације проистекло је на предлог чланова иницијативног одбора у саставу: Васа Милојевић, Славко Перковић, мр Стеван Животић, Јаника Пфаф, Ђорђе Крушка, Бранислав Милинковић, Душко Грубић, Васа Обреновић, Звонко Красник, Воја Новковић а поред поменутих заслуге имају и Јан Пинћир Синко, Милован Моцић, Обрад Рашковић, Пера Седлар, Милорад Туцаковић, Јован Радишин, Иштван Тамаши, Кајица Нонин, Чедомир Бугарски, Лаза Ковачевић, Јовица Попов, Душан Коцељевац, Живко Марчета, Слободан Лончаревић, Петар Бурсаћ, Мирко Тасковић, Марко Ђурићин, Јанош Тот, Жива Варађан, Ђорђе Жубори и многи други.

Олимпијада радничко спортских активности Војводине, како јој је тада званично био назив, произашла је из свакодневних, масовних и систематских активности радника у предузећима и представља афирмацију и остваривање једног од најкрупнијих задатака у области спортске рекреације.

1972. године и званично су почела такмичења у оквиру првог Олимпијског циклуса у 890 радних организација из 30 војвођанских општина а учествовало је преко 62.000 радника.

1973. године учествовало је 70.000 учесника из 980 радних организација, док су 1974. године биле обухваћене 1074 радне организације из 36 општина са 107.000 учесника.

Од 20-22. јуна 1975. године у Новом Саду одржана је **I Олимпијада радничко спортских активности Војводине (ОРСАВ)**, где је на завршној приредби учествовало преко 3.000 спортиста у 10 спортских дисциплина за мушкарце и 6 за жене. Мушкарци су се такмичили у фудбалу, рукомету, одбојци, шаху, стрељаштву, куглању, риболову, атлетском тробоју и стоном тенису док су жене учествовале у рукомету, одбојци, стрељаштву, стоном тенису, атлетском тробоју и пикаду.

Од тада завршна манифестација се одржава сваке четврте године, а кроз олимпијске циклусе пролазило је више десетина, па и стотина хиљада радника кроз утврђени систем квалификационих такмичења.

У складу са тим:

- **II ОРСАВ** одржана је у 1979. године у Панчеву са око 140.000 учесника у четворогодишњем циклусу,
- **III ОРСАВ** 1983. у Сремској Митровици, са око 160.000 учесника у циклусу
- **IV ОРСАВ** 1987. у Врбасу, са око 160.000 учесника у циклусу из око 3.000 удружених радних организација и око 1.500 учесника завршне манифестације.
- **V ОРСАВ** 1991. у Кикинди, са око 80.000 учесника у циклусу из око 900 организација у 42 општине Војводине, са 1280 учесника и 168 екипа на завршној манифестацији.
- **VI СОРВ** 1995. у Апатину, са око 140.000 учесника у циклусу из 3.600 предузећа и преко 1.500 учесника на завршној манифестацији.
- **VII СОРВ** 2000. у Србобрану (завршна манифестација одржана је годину дана касније у односу на планирано због НАТО бомбардовања Југославије), са 1989 учесника на завршној манифестацији
- **VIII СОРВ** 2003. у Бачкој Тополи, са 2059 учесника из 43 општине Војводине који су се такмичили у 17 дисциплина за мушкарце и 13 за жене.
- **IX СОРВ** 2007. у Ади, са око 2000 учесника завршне манифестације и 60.000 учесника у четворогодишњем циклусу.
- **X СОРВ** 2011. у Бачкој Паланци са око 2000 учесника.
- **XI СОРВ** 2015. у Србобрану са 1977 учесника и 222 екипе на завршној манифестацији из 7 Региона Војводине и града домаћина, у 19 спортских дисциплина за мушкарце и 13 за жене.

Наредна 12. Спортска олимпијада радника Војводине (СОРВ), како јој је назив од 6. олимпијаде радника Војводине, одржаће се 2019. године у Бечеју и Новом Бечеју.

Године су пролазиле а Олимпијада радничко спортских активности Војводине (ОРСАВ) а касније Спортска олимпијада радника Војводине (СОРВ) је опстајала, и не само то, временом је све више јачала и добијала на значају осим у последњих неколико циклуса где је дошло до приметног опадања броја запослених укључених у ове активности током четворогодишњег циклуса док је број учесника на самој завршној манифестацији увек остајао приближно исти.

Осим тога што је расла увећавајући број учесника и такмичарских дисциплина, учинила је да се спортски покрет радника непрестано унапређује и потврди као јединствена спортска приредба у Европи, допринела је да низ насеља и градова домаћина добије модерне спортске центре, поготово да се у фабричким круговима изграде и обнове спортски терени, те да о спортским и рекреативним програмима посебну бригу воде школовани стручњаци.

Спортска олимпијада радника Војводине представља јединствену манифестацију у међународним оквирима са вишедеценијском традицијом која се и у данашњем времену транзиције, економских и других потешкоћа успешно организује и која своје место и позицију у друштву треба даље да изграђује, кроз постављање једног савременијег и модернијег система и облика организовања спортских такмичења а која ће још у већој мери заинтересовати послодавце и запослене да се укључе у континуирану физичку активност ради побољшања и очувања здравља, радне способности и продуктивности на раду.

3.2 СТРУКТУРА ОРГАНИЗОВАНОСТИ СОРВ

Спортска олимпијада радника Војводине има следеће органе управљања и регулисана је Правилима о раду Олимпијског комитета за раднички спорт и организовање 12. СОРВ:

1. Олимпијски комитет за организовање 12. СОРВ (21 члан)
2. Извршни одбор (6 чланова)
3. Спортски одбор (7 чланова)
4. Комесар
5. Заменик комесара

Олимпијски комитет за организовање 12. СОРВ има свог председника, потпредседника, секретара, комисије и друга радна тела.

Раднички спорт се организује на територији Војводине путем 7 Регионалних друштава и то:

Назив региона	<i>Регион "Југозападна Бачка"</i>
Припадајуће општине	Апатин, Бач, Бачка Паланка, Бачки Петровац, Врбас, Кула, Озаци, СОМБОР

Назив региона	<i>Регион "Јужни Банат"</i>
Припадајуће општине	Алибунар, Бела Црква, Вршац, Ковачица, Ковин, Опово, ПАНЧЕВО, Планишће

Назив региона	<i>Регион "Јужна Бачка"</i>
Припадајуће општине	Беочин, НОВИ САД, Сремски Карловци, Темерин

Назив региона	<i>Регион "Потисје"</i>
Припадајуће општине	Ада, Бечеј, Жабаљ, Нови Кнежевац, Сента, Чока

Назив региона	<i>Регион "Северни и Средњи Банат"</i>
Припадајуће општине	Житиште, ЗРЕЊАНИН, Кикинда, Нова Црња, Нови Бечеј, Сечањ, Тител

Назив региона	<i>Регион "Северна Бачка"</i>
Припадајуће општине	Бачка Топола, Кањижа, Мали Иђош, СУБОТИЦА

Назив региона	<i>Регион "Срем"</i>
Припадајуће општине	Инђија, Ириг, Пећинци, Рума, СРЕМСКА МИТРОВИЦА, Стара Пазова, Шид

3.2.1 Систем такмичења током олимпијског циклуса СОРВ

РБ	ТАКМИЧЕЊЕ (СПОРТСКА МАНИФЕСТАЦИЈА)	НИВО ОРГАНИЗОВАНОСТИ	ПРОХОДНОСТ
1.	Такмичење које се реализује у оквиру Предузећа/Установа /Организација	На нивоу колективних чланова	Одлазак на Општинска такмичења
2.	Такмичење на територији односно у оквиру општина	Општински ниво	Пласман на Регионална такмичења
3.	Такмичење на територији односно у оквиру Региона	Регионални ниво	Пласман на Првенство Војводине и СОРВ
4.	Такмичење у оквиру “Купа Војводине” (одржава се сваке 2-ге године током трајања олимпијског циклуса – 1. и 3. година олимпијског циклуса)	Ниво Војводине	Пласман на Првенство Војводине и СОРВ
5.	Такмичење у оквиру “Првенства Војводине (одржава се сваке 4-те године – друга година у олимпијском циклусу)	Ниво Војводине	Пласман на СОРВ
6.	Такмичење у оквиру “Спортске олимпијаде радника Војводине” (одржава се сваке 4-те године – четврта година у олимпијском циклусу)	Ниво Војводине	Пласман на Првенство Војводине

3.2.2 Циљеви и задаци система Радничког спорта Војводине

Раднички спорт се реализује као засебан сегмент Савеза Спорт за све Војводине. Тако постављен мора имати сопствену организацију која подразумева свеобухватно планирање целокупних активности, утврђивање циљева и задатака као и начина њихове реализације.

Раднички спорт има своје нивое организованости који се крећу од нивоа Предузећа/Установа/Организација/Удружења, што чини основни ниво организованости а потом следе нивои: Општина – Регион – Војводина.

На сваком од наведених нивоа неопходан је организован и озбиљан приступ Радничком спорту јер само на тај начин је реално очекивати успешно функционисање Радничког спорта на највишем и најсложенијем нивоу – нивоу Војводине.

Циљеви и задаци система Радничког спорта су:

- реализација спортско-рекреативних програма који су примерени категорији грађана који припадају систему Радничког спорта,
- израда програма активности који ће побудити пажњу потенцијалних учесника у њиховој реализацији,
- постављање система спортских такмичења који ће обезбедити континуитет бављења Радничким спортом и на основу остварених спортских резултата дати одређена права и предности онима који постижу најбоље резултате,
- у максималном обиму у реализацију спортско-рекреативних програма укључити спортске стручњаке у циљу безбедности учесника у такмичењима и вежбањима,
- стварање услова и могућности да сваки учесник у активностима у оквиру система Радничког спорта има своје место са аспекта његових психофизичких могућности,
- успостављање система такмичарских активности који ће омогућити свакој локалној средини (општини) да узме учешће у тим такмичењима без обзира на број правних субјеката и број запослених на својој територији,
- стварање услова да се у оквиру сваке општине у Војводини створе услови за организовано бављење Радничким спортом,
- стално радити на системском и организационом развоју спортских манифестација војвођанског нивоа: Куп Војводине, Првенство Војводине и Спортска олимпијада радника Војводине,
- стално истицати (признања а по могућности и награде) колективе и појединце који дају изузетан допринос развоју, унапређењу и афирмацији Радничког спорта,
- залагање за бољи третман Радничког спорта у јединицама Локалне самоуправе као и у ситему физичке културе и спорта у Србији и Војводини.

Наведени су основни задаци и циљеви чија детаљна разрада следи кроз посебна акта у оквиру система Радничког спорта.

3.2.3 Начини реализације циљева и задатака у систему Радничког спорта Војводине

Утврђене циљеве и задатке могуће је реализовати на следеће начине:

- квалитетним и коректним третманом Радничког спорта у оквиру Савеза Спорт за све Војводине,
- оснивањем спортских организација за реализацију програма Радничког спорта у општинама у којима такве организације не постоје,
- јачањем правног и материјалног статуса спортских организација које реализују програм Радничког спорта на свим нивоима организованости,
- успостављање пуне сарадње на релацији Савез Спорт за све Војводине (Олимпијски комитет СОРВ) – Регионална друштва за раднички спорт,
- успостављање пуне и чврсте сарадње са Синдикатима а нарочито са Савезом самосталних синдиката Војводине на свим нивоима њихове организованости,
- успостављање и одржавање сарадње са Послодавцима – у великим системима путем директног контакта а са осталим Послодавцима путем њихових удружења,
- успостављањем и одржавањем сарадње са Локалним самоуправама у правцу стварања услова за рад спортских организација које се баве реализацијом Радничког спорта и обезбеђивањем физичких услова за реализацију планираних активности,
- сарадња са свим субјектима и на свим нивоима друштвене организованости који у било којој мери могу утицати на стање Радничког спорта.

4. ПРАВНИ ОКВИР

Правни оквир који регулише спорт у Републици Србији и у којем делује Савез Спорт за све Војводине, чине:

- Закон о спорту („Сл. гласник РС“, бр. 10/16),
- Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС“, бр. 51/16),
- Стратегија развоја у Републици Србији за период 2014–2018 („Службени гласник РС“, 1/15),
- Правилник о условима за обављање спортских делатности („Службени гласник РС“, број 63/13);
- Правилник о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС“, број 51/16);
- Правилник о спортским гранама од посебног значаја за Републику Србију („Службени гласник РС“, број 72/11 и 25/13);
- Правилник о одобравању и финансирању програма којим се остварује општи интерес у области спорта („Службени гласник РС“, број 64/16);
- Правилник о номенклатури спортских занимања и звања („Службени гласник РС“, број 7/13);
- Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности („Службени гласник РС“, број 17/13);
- Правилник о звањима и дозволама за рад у спорту за све, који је усвојио УО Асоцијације спорт за све Србије као надлежни национални савез;
- Правни оквир деловања Савеза се завршава основним општим актом који представља Статут Савеза спорт за све Војводине

Закон о спорту (у даљем тексту: Закон) представља системски закон у области спорта. Закон у свом члану 3. дефинише спортску рекреацију као *област спорта која обухвата добровољно бављење физичким вежбањем, односно спортским активностима ради одмора, освежења, забаве, унапређивања здравља или унапређивања сопствених резултата и ради задовољења потреба за кретањем, игром и дружењем, у свим сегментима становништва.*

Организовано бављење рекреацијом спроводи се у спортским организацијама које су регистроване у Агенцији за привредне регистре за активност спортске рекреације односно спорта за све.

На оснивање спортских организација која ће се бавити спортском рекреацијом, односе се све одредба Закона које се односе и на оснивање спортске организације у

било којој грани спорта. Оне се могу оснивати у статусу спортских удружења и у статусу спортских привредних друштава.

Заједничко за све новоосноване спортске организације је и забрана коришћења имена клуб у називу спортске организације. Међутим док се ова забрана за спортске организације из грана спорта односи на период док не уђу у систем такмичења, спортске организације у области рекреације не могу имати у називу реч „клуб“, јер по својој природи немају такмичарски карактер.

Да би било која спортска организација могла да функционише, мора да испуњава услове који су садржани у члану 35. Закона, а за област спортске рекреације потребно је да испуњава следеће:

- 1) да има учлањене спортисте;
- 2) ангазоване спортске стручњаке у зависности од врсте делатности;
- 3) обезбеђен одговарајући простор, односно спортске објекте и спортску опрему;
- 4) осигурану безбедност спортиста и других учесника при обављању спортских активности и делатности;

У погледу спортских стручњака, члан 27. прописује да *стручни рад у спорту могу обављати спортски стручњаци који испуњавају услове предвиђене законом и поседују дозволу за рад предвиђену спортским правилима надлежног националног спортског савеза или правилима надлежног међународног спортског савеза, у складу са овим законом, а да стручно-васпитни рад са децом могу обављати само спортски стручњаци који имају одговарајуће више или високо образовање у области физичког васпитања и спорта или су, поред основне стручне оспособљености, и посебно стручно оспособљени за стручни рад са децом.* Такође је утврђено да се *спортским правилима која доноси национални савез уз сагласност Министарства, уређују начин и ближи услови за издавање, обнављање и одузимање дозволе за рад спортском стручњаку, у складу са законом, односно актом министра.*

Иако спортске организације које се баве спортском рекреацијом не учествују у систему такмичења, члан 19. став 5. Закона прописује обавезу утврђивања опште здравствене способности и за спортисте који се укључују у организоване спортске активности у организацији у области спорта (претходни здравствени преглед). Поред тога за спортске стручњаке који раде са спортистима постоји обавеза утврђивања посебне здравствене и то најмање једном годишње. Наравно сви учесници Спортске олимпијаде радника Војводине подлежу обавези утврђивања опште здравствене способности у периоду од шест месеци пре одржавања такмичења.

Надлежни национални савез спорт за све је Асоцијација спорта за све Србије. Управни одбор Асоцијације донео је Правилник о звањима и дозволама за рад у спорту за све, у коме се дефинишу звања, услови за стручно оспособљавање и издавање дозвола за рад спортским стручњацима који раде у спортским организацијама Спорта

за све. Према овом правилнику дозволе за рад (лиценце) спортским стручњацима издају се за следећа звања: Спортски демонстратор; Спортско-рекреативни демонстратор; Спортско-рекреативни водитељ; Организатор спортске рекреације; Специјалиста спортске рекреације и Професор спортске рекреације.

Значајна одредба која на неки начин одваја рекреативна спортска удружења од других, је начин управљања овим удружењима. Чланом 52. став 3. Закона утврђено је да *спортским удружењем у спортској рекреацији непосредно управљају сви чланови са једнаким правом гласа*. Ова одредба не задире у постојање органа управљања у овим спортским удружењима, него једино предвиђа да сви чланови имају једнако право гласа на Скупштини, те се Статутом не могу другачије дефинисати одредбе које се на то односе.

За разлику од других гранских савеза, Закон у члану 120. став 5. прописује да у области спортске рекреације, више националних спортских савеза могу имати статус надлежног националног спортског савеза преко кога се остварује општи интерес у области спортске рекреације. Ове одредбе се сходно примењују и у аутономној покрајини односно јединицама локалних самоуправа.

Правилником о спортским гранама и областима спорта у Републици Србији и спортским дисциплинама у оквиру спортских грана и области спорта („Службени гласник РС“, бр. 51/16), спортска рекреација је сврстана у области спорта где је у члану 3. тачка 2. дефинисана на следећи начин: (2) *Спортска рекреација (спорт за све, рекреативни спорт, масовни спорт), – дисциплине (мушкарци и жене): Аеробик, Пилатес, Пешиачење, Рекреативни фитнес и друго физичко вежбање кроз рекреативне спортске активности у појединим гранама спорта;*

У Стратегији развоја у Републици Србији за период 2014–2018. године, део утврдио је у одељку 7.2 *Повећање обухвата бављења грађана спортом кроз развој и унапређење спортске рекреације, значај бављења спортском рекреацијом. Посебно је истакнуто да Закон о спорту и међународни документи у области спорта наводе да свако има право да се бави спортом, с тим да такво бављење мора бити хумано, слободно и добровољно, здраво и безбедно, у складу са природном средином и друштвеним окружењем, фер, толерантно, етички прихватљиво, одговорно, независно од злоупотреба и циљева који су супротни спортском духу и доступно свим грађанима под једнаким условима без обзира на узраст, ниво физичке способности, степен евентуалне инвалидности, пол и друго лично својство.*

У Стратегији су утврђени општи и посебни циљеви у овој области на следећи начин:

Општи циљ: повећан обухват бављења спортом у свим сегментима становништва, посебно жена, особа са инвалидитетом и старих.

Посебни циљеви: подстакнута и ојачана свест о важности редовне физичке активности; побољшани материјално-технички услови у циљу доступности свим грађанима да се баве спортом.

Статут Савеза Спорт за све Војводине представља основни општи акт Савеза који дефинише питања као што су назив и седиште Савеза, његове циљеве, чланство, органе и начин управљања у Савезу, заступање, стицање и располагање имовином итд.

4.1 ЧЛАНСТВО У САВЕЗУ СПОРТ ЗА СВЕ ВОЈВОДИНЕ

У члану 97. Закона о спорту утврђено је да се у гранске спортске савезе за једну или више спортских грана, у складу са законом и спортским правилима надлежног националног гранског спортског савеза, могу удруживати: спортске организације, територијални грански спортски савези, самостални професионални спортисти, савези и стручна и друга удружења у одређеној грани спорта која испуњавају услове за обављање спортских активности и делатности прописане овим законом, те да те организације морају бити уписане у Регистар.

У складу са Статутом Савеза Спорт за све Војводине, у Савез могу да се учлане општински савези спорта за све, спортска удружења и друштва. Савез има редовне, придружене, помажуће и почасне чланове.

У чланство Савеза као редовни чланови могу се учланити организације које испуњавају следеће услове:

- регистрована у складу са законом;
- ако њени циљеви одговарају циљевима Савеза;
- ако је статут организације у складу са општим актима Савеза;
- ако испуњава законом и подзаконским актима, као и општим актима Савеза прописане услове за обављање спортских активности и делатности;
- ако приложи писану изјаву да у потпуности прихвата Статут и опште акте Савеза и
- ако се обавезе да ће редовно плаћати чланарину, у складу са одлуком Скупштине Савеза.

У складу са одлуком Управног одбора Савеза придружени члан може постати свака организација која је регистрована у складу са законом и која се у ширем или ужем облику бави спортском активношћу, ако приложи писану изјаву да у потпуности прихвата овај статут и опште акте Савеза.

Скупштину Савеза чине по један представник сваког редовног и придруженог члана Савеза са једнаким правом гласа. Сваки члан Савеза одлуком свог надлежног органа одређује по једног представника у Скупштину Савеза. Свака новопримљена организација постаје пуноправна чланица Савеза и стиче право на представничко место, чиме се број представника у Скупштини повећава.

Помажући и почасни чланови Савеза могу учествовати у раду Скупштине преко својих представника без права одлучивања.

О пријему у чланство свих категорија чланства одлучује Управни одбор.

Статутом је такође утврђено да је Савез члан Спортског савеза Војводине и Асоцијације Спорт за све Србије, а да се може учланити у одговарајуће националне, регионалне и међународне спортске савезе и асоцијације од значаја за остваривање циљева савеза.

4.2 СИСТЕМ ФИНАНСИРАЊА

Закон о спорту у многим својим одредбама истиче спортску рекреацију и њено унапређење као један од приоритета државе на свим нивоима. У јединицама локалних самоуправа је посебно истакнут значај *подстицања и стварања услова за унапређење спортске рекреације, односно бављења грађана спортом, посебно деце, омладине, жена и особа са инвалидитетом*, који је утврђен као један од приоритета при избору програма за финансирање. Посебно је истакнуто да ће други програми бити одобрени тек након што се задовоље потребе грађана из приоритетних области.

Спорт за све као грана области спорта „спортска рекреација“, финансира се на свим нивоима (републичком, покрајинском и нивоу јединица локалне самоуправе) по годишњим и посебним програмима у складу са законом. Савези предлоге својих годишњих и посебних програма подносе преко надлежног територијалног савеза.

Правилник о одобравању и финансирању програма којима се остварују потребе и интереси грађана у области спорта у АП Војводини, ближе уређује критеријуме и начин одобравања годишњих и посебних програма који се финансирају из буџета АП Војводине.

Савез Спорт за све Војводине подноси предлог свог годишњег програма и посебних програма савеза, преко Спортског савеза Војводине за средства из буџета АП Војводине у року који утврди Спортски савез Војводине. Спортски савез Војводине до 15. јуна текуће године доставља обједињено предлоге програма свих надлежних покрајинских савеза Покрајинском секретаријату за спорт и омладину. У складу са законом и Правилником, Савез уз годишњи програм доставља и предлоге програма за

које се сагласно овом закону подноси посебни програм и не може да конкурише по јавном позиву који би се расписао за поједине посебне програме.

Износ средстава која Савез добија из буџета АП Војводине, зависи од бодовања и вредновања годишњег програма који врши Комисија коју именује покрајински секретар, према критеријумима из Правилника (члан 25.) и Обрасца за вредновање предлога програма.

Поред буџетског финансирања Савеза, Статут предвиђа и друге изворе прихода. Имовину Савеза тако чине и: приходи од чланарине и прилога чланица, прилога и донација помажућих чланова организација и предузећа, сопствених прихода од реализације програмских садржаја по одлуци Управног одбора, у складу са овим Статутом и законом, непосредног обављања привредних и других делатности, у складу са законом; спонзорства и других прихода у складу са Законом.

Новина у извору финансирања која је предвиђена новим Законом о спорту и унета у нови Статут Савеза, је непосредно обављање привредне делатности као и услови, прописани су чланом 72. Закона о спорту.

Савез је у члану 51. новог Статута предвидео обављање делатности која је у Уредби о класификацији делатности сврстана под шифром делатности 62.0 - консултантске делатности у области информационе технологије, а обухвата: планирање и пројектовање рачунарских система који интегришу хардвер, софтвер и комуникационе технологије, те услуге које обухватају одговарајућу обуку корисника.

Смисао регистравања Савеза за обављање ове делатности у Агенцији за привредне регистре, је у потреби едукације чланова Савеза кроз ЕЦДЛ програм информатичког описмењавања и усавршавања знања из ове области.

Развој и унапређење технологије, комуникација електронским путем, те с тим у вези осавремењавање начина и форме на који спортске организације преко надлежних спортских савеза аплицирају за средства, те извршавају своје обавезе у складу са законом, упућује на потребу стицања знања и вештина из информатичке области. Ово су разлози да Савез регистравањем ове делатности и ангажовањем квалификованих лица, едукује представнике својих чланица и помогне им у остваривању њихових права и обавеза.

5. СПОРТ ЗА СВЕ И СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ У ВОЈВОДИНИ

5.1 СПЕЦИФИЧНОСТИ АП ВОЈВОДИНЕ - ГЕОГРАФСKE, ДЕМОГРАФСKE И КУЛТУРОЛОШКЕ СПЕЦИФИЧНОСТИ

Специфичности Аутономне покрајине Војводина су многобројне, а настале су као резултат вишевековних процеса. У овом поглављу представљене су неке од најзначајнијих особености Војводине, од значаја за пројекат Спорт за све.

АП Војводина јесте аутономна покрајина која се налази на северу Републике Србије и обухвата површину од 21.506 км², што износи 24,3% територије Републике Србије. Већим делом је равничарски крај који пресецају три пловне реке – Дунав, Тиса и Сава, као и каналска мрежа, путеви и железничке пруге, повезујући централну и западну Европу с Балканом и Блиским истоком. Најзначајније везе јесу Коридор 10 – за друмски саобраћај и Дунав европски коридор 7 – за водени саобраћај. У АП Војводини се налази и најстарији национални парк – Фрушка гора, а на њеним обронцима, током векова, изграђено је седамнаест манастира.

АП Војводина се на северу граничи с Мађарском, на западу с Хрватском, на југозападу с Босном и Херцеговином, на истоку с Румунијом и на југу с централном Србијом.

На територији АП Војводине је 45 општина и градова, као јединица локалне самоуправе, распоређених у седам округа, са седиштима у градовима: Суботица (Севернобачки), Зрењанин (Средњебанатски), Кикинда (Севернобанатски), Панчево (Јужнобанатски), Сомбор (Западнобачки), Нови Сад (Јужнобачки) и Сремска Митровица (Сремски). Националну структуру становништва у Војводини чини више од двадесет националности. Најбројнији становници јесу Срби, Мађари, Словаци, Хрвати, Роми, Румуни и Црногорци. У службеној употреби у АП Војводини користе се српски, мађарски, словачки, румунски, хрватски и русински језик.

Према резултатима пописа из 2011. године, у АП Војводини живи 1.931.809 становника, што износи 26,87% становника Републике Србије. Посматрајући округе у АП Војводини, уочава се да је у свим окрузима, осим у Јужнобачком забележен пад броја становника у међупописном периоду (2002–2011). На нивоу АП Војводине забележен је пад од 100.183 становника (4,9%). Највиши пад броја становника забележен је на нивоу Западнобачког округа (-25.924), док је једино на нивоу Јужнобачког округа забележен раст (+21.705). Стопа природног прираштаја је у 2012. години на нивоу Републике Србије негативна и износи -4,9%, док је на нивоу АП Војводине нижа и износи -5,0%.

Просечна старост становништва у 2011. години на нивоу АП Војводине износи 41,8 година. Највиша просечна старост становништва забележена је у Западнобачком округу (43,3), а најнижа је на нивоу Јужнобачког округа (40,6). У стадијум дубоке демографске старости АП Војводина ушла је још 2002. године, а уколико се оваква тенденција старења становништва настави, што је извесно, Војводина ће до 2021. године ући у последњи стадијум старости становништва – стадијум најдубље

демографске старости. Баланс између становништва радно способног узраста и становништва старог 65 и више година представља један од највећих изазова друштва.

5.2 ТУРИСТИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ВОЈВОДИНЕ

Положај Србије и Војводине на правцу повезивања европског и азијског континента (Коридор 10), пружа добре могућности за развој транзитног туризма. Пловне реке, канали и језера, са пратећом инфраструктуром, добра су основа за развој наутичког туризма. Новосадски сајам је један од најпрепознатљивијих сајмова Југоисточне Европе и спада у М.И.С.Е туризам. Могућности за развој конгресног туризма највеће су у главним урбаним центрима, али и у мањим срединама са одговарајућом рецептивном базом (хотели са конгресним салама).

Култура на тлу Војводине има дугу и богату традицију. Вековни суживот бројних нација неминовно је доводио до различитих културних утицаја, богатства разноликости културних израза и њиховог плодног прожимања. У Војводини постоји велики број традиционалних догађаја, локалних манифестација и фестивала, од којих су поједине већ превазишле оквир популарности на домаћем тржишту и постале препознатљиве у региону и шире. Манифестације у Војводини, првенствено у улози чувара нематеријалне културне баштине, имају значајан туристички потенцијал. Међутим, велики број њих је локалног карактера са врло малим или занемарљивим туристичким значајем. Поједине су временом постале финансијски неодрживе, а већина није међусобно просторно и временски усклађена.

У Војводини је већи број значајних археолошких локалитета чије би адекватно вредновање и уређење могло бити важно за даљи туристички развој. Најзначајнији су локалитети из неолита, који припадају протостарчевачкој и старчевачкој култури, а бројни су и локалитети из периода Римског царства, од којих је најпознатији Сирмијум.

Стара градска језгра су амбијенталне, али и комплексне културне туристичке вредности. У војвођанске градове са очуваним и у већини случајева обновљеним старим градским језгрима спадају: Нови Сад, Суботица, Сомбор, Зрењанин, Вршац, Панчево, Сремска Митровица, Кикинда, Апатин, Сремски Карловци и Петроварадин.

Изузетне потенцијале за развој на подручју Војводине имају и сеоски туризам, верски туризам, спортско-рекреативни туризам, вински туризам, коњички туризам, ловни туризам, гастрономски туризам, екотуризам итд.

5.3 СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ

Спорт и туризам су од давнина међусобно повезане друштвене појаве. Веза између спорта и туризма постоји од самих почетака њиховог развоја. Корен повезаности лежи у мотивима који људе покрећу на бављење спортом и путовањем. Реч је о сталној жељи човека за игром, кретањем, променом, разонодом, опуштањем.

У прошлости су спортска путовања била искључиво везана за посете великим спортским дешавањима, попут Олимпијских игара и разних такмичења (Античке олимпијске игре, највећи грчки спортски догађај, су један од најранијих примера повезаности спорта и туризма).

Код таквих путовања, туриста је по правилу био пасивни посматрач. Данас је све већа заинтересованост за активно учешће у спортско-рекреативним садржајима. Спорт у савременом туризму нема само посматрачку улогу - он је важан садржај боравка за време којег су туристи активни учесници у различитим спортским активностима. У савременом туризму, спорт има значајну улогу и представља битан развојни фактор. Сама такмичења и спортске игре за собом остављају врло јаке утицаје на околину, а које се могу на различите начине туристички валоризовати.

Тренд развоја савременог туризма укључује велики број различитих садржаја међу којима су и они спортски који обезбеђују активни одмор, али и забаву која на крају резултира задовољством у дужем периоду. У савременом туризму, велики туристички центри постају центри активног учествовања гостију у спортској разони.

Спорт у различитим облицима постаје важан садржај туристима (учешће у различитим спортско-рекреативним активностима, посматрање спортских такмичења итд.). Тако је спорт увелико ушао на туристичко тржиште, те су се развили и специфични облици спортског туризма: зимско-спортски туризам, голф-туризам, наутичко-спортски туризам, здравствено-превентивни, wellness туризам итд.

Често је главни мотив путовања на неку дестинацију спорт и рекреација (планинарење, пешачење и активности у природи, јахање, бициклизам - друмски и брдски, параглајдинг, змајарење, екстремни спортови, водени спортови и активности - једрење, веслање).

Спортске активности често се укључују у садржај путовања мотивисаних другим разлозима (нпр. пословна путовања и голф; одмор на мору и водени спортови и сл.). У тим случајевима спорт није примарна мотивација туриста, већ га они практикују једноставно зато што је доступан на дестинацији.

Постоје и други специфични облици туризма који имају елементе спортског туризма, као, на пример, наутички туризам, ловни, риболовни, здравствено-превентивни туризам, сеоски, авантуристички. Ти облици туризма имају, осим спортских мотива, и друга обележја, па их није могуће сврстати искључиво у подручје спортског туризма. Међутим, у конципирању њихове туристичке понуде, потребно је узети у обзир и одговарајуће спортско-рекреативне садржаје, поготово у наутичком и здравствено-превентивном облику туризма.

Тренинг кампови, припреме спортиста такође могу да играју значајну туристичку улогу, јер спортисти, тренери и остали спортски радници користе и туристичке услуге на дестинацији (смештај, исхрана итд.)

Туризам има могућност, али и задатак да подстакне опоравак, регенерише, ревитализује туристу који је дошао на одмор. Спорт и рекреација чине активну компоненту туризма који туристичким крајоликом, под повољним утицајем амбијента, растеређује организам од свакодневних напора дајући нову димензију квалитету боравка помоћу нових доживљаја. Синергија ове две области у модерном друштву је толика да их је практично немогуће посматрати као две одвојене целине.

Спортско-рекреативна понуда у туризму све је чешће примарни фактор доласка у неку дестинацију, што подразумева потребу за перманентним истраживањем жеља и интереса туриста ради усклађивања понуде и тражње.

5.4 СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНИ ТУРИЗАМ У АП ВОЈВОДИНИ

Војводина, са својим природним, изграђеним и људским ресурсима пружа изузетне могућности за развој спортско-рекреативног туризма. Док су природни ресурси лоцирани углавном изван урбаних центара, изграђени и људски ресурси су концентрисани у њима. На подручју АП Војводине, присутно је много видова спортско-рекреативног туризма, од којих неке врсте, као нпр. лов и коњички спорт, имају вишевековну традицију и укључују како локално становништво, тако и госте из иностранства.

Више пловних река, а посебно Дунав, Сава и Тиса, као и канали у систему Дунав-Тиса-Дунав, користе за наутички туризам и за спортове на води, такође и језера, од којих је најпознатије Палићко језеро. Фрушка Гора и друга места користе се као локације за колективне и индивидуалне припреме спортиста различитих индивидуалних и екипних спортова и нивоа такмичења. Такође веома је популаран и Фрушкогорски марафон.

У највећим градовима постоје стадиони и терени за спорт, који су углавном наслеђени из периода Југославије, па се неретко налазе у лошем стању. Ипак, после периода деведесетих година 20. века, стање се постепено поправља, а стари објекти се обнављају и граде се нови, у складу са свим савременим стандардима спорта.

Бициклизам узима све више маха у свету и код нас, и често је пример самоорганизовања грађана ради указивања на инфраструктурне недостатке и подизање свести о потребама бављења спортом. Циклотуризам је један од најпопуларнијих облика спортско-рекреативног туризма у свету, а и код нас.

5.5 МОГУЋИ ПРАВЦИ РАЗВОЈА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА У АП ВОЈВОДИНИ

Природни ресурси Војводине (планине, реке, језера), спортски и инфраструктурни потенцијали неисцрпан су извор могућности и шанси за развој и унапређивање разних облика спортско-рекреативног туризма, као и у области туризма спортских догађаја.

Предео АП Војводине претежно је равничарски и кроз њега протичу реке и нижу се језера која чине њено водено богатство. Национални парк Фрушка гора на територији АП Војводине истиче се својом надморском висином, лепотом и разноликошћу доживљаја које пружа туристима. Да би неко подручје оптимално искористило све своје ресурсе за развој спортског туризма, мора да познаје своју понуду, али и да предвиди карактеристике будуће туристичке тражње како би своје напоре усмерила према правом тржишном сегменту на одговарајући начин.

Изградња јавних спортских терена доступних свим грађанима, реализација многих програма и активности, стварање услова за унапређивање Радничког спорта, подржавањем Спортске олимпијаде радника Војводине (СОРВ), само су неке од активности Покрајинског секретаријата за спорт и омладину ради унапређивања ове

области спорта. Ове активности могу да се промовишу и у туристичкој понуди Војводине.

Спортске олимпијаде радника Војводине (СОРВ), јединственог у Европи и својеврсног војвођанског брeнда у овој сфери спорта и спортске рекреације могу да привуку и домаће и стране туристе. Традиција организације спортских радничких олимпијада датира још од 1975. године када је у Новом Саду одржана прва олимпијада. До данас, реализовано је укупно 11 олимпијских циклуса, а 12. по реду циклус биће окончан завршном манифестацијом којој ће домаћини бити општине Бечеј и Нови Бечеј 2019. године. Главна идеја свих једанаест одржаних олимпијада била је да се што већи број радника укључи у организоване радничко-спортске активности у предузећима и установама широм покрајине. Такмичења нису сама себи била циљ, него пут ка очувању здравља, подизању радних способности, продужењу радног века радника и задовољењу њихове потребе за кретањем, игром и садржајним коришћењем слободног времена путем активног одмора.

А активни одмор узима све већи мах у глобалним туристичким кретањима. Многе дестинације се промовишу као дестинације за активни одмор. У том контексту и Војводине може да се позиционира као адекватна дестинација за активни одмор са елементима спорта и рекреације.

У Војводини, пре свега у већим местима, градовима постоји мноштво отворених и затворених спортских објеката који могу да користе становници, а исто тако и туристи, овде пре свега мислимо на трим стазе, бицикличке стазе, терене за фудбал, кошарку, одбојку, тенис итд., отворене „теретане“, такође и спортске хале могу да користе рекреативци (локално становништво и туристи), пре свега дворане за клизање, стрељане, куглане итд.

Важно је споменути да држава и покрајина и даље треба да инвестира у изградњу, санацију и адаптацију спортских објеката и осталих капацитета. Након успешне реализације пројекта еСавези, Покрајински секретаријат за спорт и омладину 2014. године започео је пројекат израде базе података спортских центара у АП Војводини. Евидентиран је 21 спортски центар на територији АП Војводине, укупне површине преко 90.000 квадратних метара. Анализом спортских центара на територији АП Војводине, добијени су следећи подаци: сви евидентирани спортски центри на територији АП Војводине у свом саставу имају укупно 69 отворених спортских терена, 86 затворених спортских терена (у великим и малим салама), 24 отворена спортска базена и 15 затворених базена. Сви ови објекти морају да се ставе на располагање и туристима, пре свега базени, у терминима када се не одржавају такмичења и тренинзи спортиста.

Спортска такмичења, пре свега такмичења међународног карактера такође могу бити привлачна туристима који долазе у Војводину. Битно је знати да поред спортиста, тренера, делегата, судија и других спортских радника на оваква такмичења долазе и посетиоци (туристи), с тога је веома важно укључити и ова такмичења у туристичку понуду Војводине. Често значајна спортска такмичења привлаче велики број домаћих и иностраних туриста и смештајни капацитети су пуни за време одржавања такмичења.

Протеклих година на подручју Војводине организовано је више значајних домаћих и међународних спортских такмичења и манифестација. Велики спортски

догађаји често подстичу инвестиције у туризам и спортску инфраструктуру (стазе за клизање, арене, базени, хотели итд.) у којима ће локално становништво и посетиоци подједнако моћи уживати још много година након догађаја. Граду остају на располагању сви обновљени или новоизграђени капацитети који се могу искористити за даљи развој спорта, туризма и осталих делатности. Дакле, утицај се не може мерити само бројем посетилаца који долазе на такмичење, него према промоцији и стварању новог спортског и туристичког имица града и покрајине.

У туристичкој понуди Војводине може да се истакне да је Војводина место где живе и тренирају врхунски спортисти. Ако би у том контексту говорили о освојеним медаљама на последњој летњој олимпијади одржаној у Rio de Janeiro, можемо констатовати да је врхунски војвођански спорт на завидном нивоу. У саставу олимпијског тима у Бразилу 2016. године било је 25 Војвођана, односно 24% од целокупног српског тима. Од четири освојене медаље у индивидуалним спортовима, три медаље освојили су спортисти који тренирају и живе у АП Војводини, а десеторо спортиста у саставу селекција које су освојиле медаљу у спортским играма тренирало је у војвођанским клубовима. А успешни спортисти су одлични промотери Војводине као туристичке дестинације. Туристичке организације и туристичке агенције могу да успоставе сарадњу са спортским клубовима и спортистима да заједно учествују у популаризацији Војводине на туристичком тржишту.

Са туристичког аспекта битно је истаћи и места и споменике који су подигнути у част успешним спортистима. Ти локалитети могу бити веома интересантни и домаћим и страним гостима (нпр. у Суботици спомен чесма суботичким спортистима, освајачима медаља на олимпијским играма, Парк Олимпијаца у Бездану, споменик Лајоша Вермеша на Палићу, статуа Rocky-ја, филмског спортског јунака у Житишту итд.)

Уочава се да до сада није било довољне повезаности у деловању туристичких организација и агенција и спортских организација на подручју АП Војводине, те је један од циљева ове стратегије успостављање овакве сарадње.

5.6 ПРОМОЦИЈА СПОРТА ЗА СВЕ КРОЗ ТУРИЗАМ

Претпоставка успешне промоције Спорта за све кроз туризам, јесте правилан приступ маркетингу. Потребно је дефинисати циљеве, правилно сагледати све кључне изазове и могућности, извршити сегментацију туристичког тржишта и у оквиру сегмената препознати адекватне партнере.

За реализацију промотивних циљева неопходно је креирати адекватну промотивну стратегију.

Основне фазе процеса креирања промотивне стратегије су:

- дефинисање циљног аудиторијума - чине сви потенцијални и постојећи корисници и стејкхолдери
- утврђивање циљева - групишу се према томе да ли имају информативни, убеђивачки или подсећајући карактер,
- утврђивање адекватне поруке - код обликовања поруке доноси се одлука шта рећи

(садржај поруке) и како то рећи (структура и формат поруке),

- избор и коришћење промотивног микса - пажљиво комбиновање промотивних инструмената
- контрола промотивних активности - мерење комуникативних ефеката.

Комуникацијске активности произилазе из дефинисане визије и маркетинг циља - повећање препознатљивости Спорта за све по својој карактеристичној суштини, а то је повећање учешћа грађана Војводине у спортским активностима, ради побољшања њиховог квалитета живота и система вредности у друштву. Основни принципи активности су:

- Развити усклађен и конзистентан начин комуницирања
- Промоционе инструменте комбиновати у зависности од врсте фазе спремности на укључивање грађана и фазе животног циклуса пројекта
- Постојање засебних стратегија сваког појединачног облика промоције (on-line промоција, учешће на сајмовима, семинарима, конгресима, штампање брошура, каталога и осталих штампаних материјала, ТВ и радио итд.)
- Креативно и привлачно обликовање поруке
- Креирање јединствене поруке о Спорту за све као пројекту значајном и за спорт и за туризам
- Континуирано истраживање мишљења и ставова туриста о изворима информисања и имплементација најнефективнијих комуникационих канала
- Израда базе података - подаци о туроператорима, туристичким агенцијама, удружењима и медијима са којима се успоставља сарадња

Веома битан чинилац промоције јесте креирање брэнда Спорт за све. Потребно је комбиновати промотивне константе (лого и слоган) Спорта за све у оквиру већ постојећих промотивних активности у промоцији и унапређењу спорта и туризма Војводине.

5.7 ПОВЕЗИВАЊЕ СПОРТА ЗА СВЕ СА ТУРИСТИЧКИМ ПОТЕНЦИЈАЛИМА И ЗАШТИТОМ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Одрживи развој је концепт развоја усклађен са капацитетом животне средине, а који не угрожава ресурсе на којима се базира, те може да омогући и будућим генерацијама да их користе и развијају се на основу њих. Концепт одрживог развоја аутори често базирају на три принципа:

- принцип еколошке одрживости који подразумева да развој буде компатибилан са виталним еколошким процесима, биолошком разноврсношћу и биолошким ресурсима;
- принцип социјалне и културне разноврсности којим се обезбеђује да развој буде компатибилан са културним и традиционалним вредностима људских заједница и да доприноси јачању њиховог интегритета;
- принцип економске одрживости који обезбеђује да развој буде економски ефикасан са отвореном могућношћу коришћења ресурса од стране будућих генерација.

Дефинисање стратегије интегралног повезивања Спорта за све са туристичким потенцијалима на простору Војводине, које ће бити усаглашено са концептом

одрживог развоја и заштитом животне средине, треба да се базира на објективној економској валоризацији и адекватном укључивању и иновирању свих расположивих ресурса локалне средине. Свеобухватност, рационалност и одрживост коришћења ресурса, у складу са тржишним захтевима и потребама локалне заједнице, треба да буду основа одрживог развоја овог концепта. Туристички развој мора да се води пажљиво осмишљеном, планском политиком која не сме бити базирана само на жељи за профитом, већ и на принципима људског благостања и среће. Само одмерена развојна политика ће донети жељени исход туристичког пословања и заштиту природних и културних ресурса.

5.8 ИНТЕГРАЦИЈА ТУРИЗМА И СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ У ЦИЉУ УНАПРЕЂЕЊА ЗДРАВЉА

У оквирима комплексних социо-економских промена, насталих као последица интензивног научно технолошког развоја, посебну пажњу завређују измењени социо медицински аспекти живота и рада хумане популације. Начин живота савременог човека готово стално доводи до низа стресогених ситуација.

При екстремном психофизичком оптерећењу које превазилазе човекове компензаторне могућности, долази до појаве акутне стресне реакције као одговора неуроендокриног система, док низ непријатних и дуготрајних ситуација исцрпљујући механизме одбране човека, доводе до хроничног стреса као резултат лоше адаптивног одговора.

Честа манифестација хроничног стреса код радно активне популације је професионалне етиологије. Најчешћи облик професионалног стреса познат је као „*job burnout syndrom*“, настао због изгарања на послу. Резултира психофизичком исцрпљеношћу појединца а касније и настанком психосоматских обољења које захтевају медицинску и психолошку помоћ.

Активан одмор, рекреација и боравак у природи на свежем ваздуху важни су у превенцији или борби против хроничног стреса испред било које медикаментације. Физичка активност човека је не само потреба за одређеним механичким радњама важним за опстанак јединке, него је истовремено и појава која има низ веома корисних ефеката скоро за све органе и органске системе. Парадокс је да је физичка активност такође један од значајних стресора по организам, али адаптација на физичку активност биће заштита од разорног дејства осталих стресора.

Током вишегодишњих мултидисциплинарних пројеката валоризовани су многобројни позитивни ефекти индивидуално дозирани и континуиране физичке активности, кроз специфичне здравствено-превентивне програме који су конципирани према преобладајућим факторима ризика изразито угрожених професионалих група популације.

Здравствено превентивни програми управо су и изазов за интеграцију туризма и спорта и захтевају мултидисциплинарни приступ. Интеграцијом спорта и туризма настају вишеструки бенефити друштва у целини.

Ресурси у туризму поред основних географских и културолошких потенцијала треба да интегришу промоцију оптималног начина живота и здравља кроз различите туристичко-рекреативне и здравствене програме. Систем и методологија моделовања

програма, треба да омогући стандардизацију и квантификацију карактера активности, његовог циља, намене и садржаја. Програми треба да буду усмерени на повећање толеранције на стрес потенцирајући позитивну стимулацију централног нервног система и нервно психичке активности.

Подизањем прага вегетативног и хуморалног одговора на дејство локалног и хроничног стреса постиже се бржа и потпунија релаксација јачањем утицаја вољне контроле. Комбиновањем физиофилактичких мера и ергономске едукације могући су добри и дуготрајни ефекти оптимизације локомоторног апарата. Специфично моделовање програма за повећање енергетске потрошње у комбинацији са дијететским смањењем енергетског уноса постиже и регулисање телесне масе, хиперлиппротеинемија и повишеног крвног притиска. Психолошка анализа и комплексна едукација у оквиру програма значајно повећавају ниво и трајање позитивних ефеката.

Оправданост од стране медицинских стручњака за спортско-рекреативну и туристичку интеграцију у циљу подизања нивоа јаваног здравља, свакако је задатак и шанса за побољшање квалитета локалних туристичких потенцијала Војводине.

5.9 SWOT АНАЛИЗА СПОРТСКО-РЕКРЕАТИВНОГ ТУРИЗМА У АП ВОЈВОДИНИ

СНАГЕ

- Развијена традиција бављења спортом
- Повољна клима
- Разноврсност понуде
- Развијена материјална база спортско-рекреативног туризма
- Добра инфраструктурна повезаност са емитивним туристичким центрима

СЛАБОСТИ

- Недовољна мотивација становништва за бављење спортом
- Ограничена материјална средства
- Лоша координација стејкхолдера спортске и туристичке понуде у АП Војводини
- Неповољна демографска структура (све мање младих), посебно на селима

ШАНСЕ

- Осавремењавање туристичке понуде
- Запошљавање нових кадрова
- Улазак страног капитала у земљу
- Примена добрих примера из праксе других држава и регија
- Промена свести о потреби целоживотног бављења спортом

ПРЕТЊЕ

- Неправилно и неадекватно улагање у развој спортско-рекреативне инфраструктуре
- Економска криза
- Неадекватни рецептивни капацитети

6. СМЕРНИЦЕ ПРОГРАМСКИХ АКТИВНОСТИ

Стратешке смернице програма спортско-рекреативних активности, према узрасту којем су намењене могу се поделити на три групе:

- Деца: свестрани развој психофизичких способности,
- Одрасли: одржавање и унапређење општих и радних способности,
- Старије особе: одржавање и унапређење општих и специфичних способности

Унутар сваке ове групе у односу на узраст постоји читав низ подгрупа са својим специфичностима и обележјима.

Приступ овом питању треба да буде: ТИМСКИ, да постоје САВЕТОВАЛИШТА, РЕАЛИЗАЦИЈА програма спортске рекреације, КОНТРОЛА провођења спортско – рекреативних програма и анализа постигнутих ЕФЕКТАТА.

Узраст је један од критеријума који се поштује при изради спортско– рекреативних програма а полазну основу чине: циљеви програма, временски оквир, трајање, учесталост, место и услови реализације појединих програма

Предлог примене спортске рекреације у различитим животним раздобљима:

Старосна структура	Циљеви програма спортске рекреације	Могућност одвијања програма
<p>Деца:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Предшколски • Млађи школски • Старији школски • Средњошколски • И млађи од 20год. 	Подстицај правилног раста и развоја, оптимизација антрополошког обележја, социјализација, позитивне навике, учење нових вештина и знања (пливање, вожња бицикла, ролера...)	Место: вртићи, школа, спортски клубови, удружења спорта за све и спортске рекреације, кампови, излетишта, туристички центри
Особе од 20 до 65 год.	Деловање на радну способност, боље здравље, мање изостајање са посла, боља радна ефикасност, веће задовољство, боља комуникација, толеранција и уважавање.	Место: приватни центри, друштвени центри, уређене градске површине, удружења и спортски клубови, Центри активног одмора, активности у природи
Старије особе од 65 година	Боље здравље, социјализација, емоционално задовољство, осећај корисности, лична независност, едукација	Место: домови за старе, приватни центри, друштвени центри, уређене градске површине, центри активног одмора, активности у природи
Особе са инвалидитетом	Боље здравље, социјализација, осећај корисности, боља	Место: приватни центри, друштвени центри, уређене градске површине,

	адаптација на животне изазове, ресоцијализација	удружења и спортски клубови, Центри активног одмора, активности у природи
--	---	---

Генерални циљ програма физичког вежбања за предшколску децу од 4 до 7 година је да се кроз елементарне моторичке структуре утиче на правилан интегралан биофизички и социјални развој детета путем неурофизиолошког и психолошког дејства покрета.

Посебни циљеви су:

Учење елементарних моторичких образаца (ходање, трчање, скакање, бацање и хватање предмета, пливање...), у функцији развоја нервне контроле покрета и контроле око-рука, око-нога, руке-ноге, труп-екстремитети, унутар и међумишићне координације. Посебан акценат у програму се даје на правилно држање тела (нарочито кичме), односно правилном постуралном ставу и коштано-зглобном и мишићном развоју. Кључни утицај физичког вежбања у овом узрасту ће бити на централни нервни систем, сензорне рецепторе (сензорне корекције) и систем ефектора (мишића) који утичу на нервну контролу покрета.

Кроз специфично програмиране садржаје и елементарне игре (нпр. штафетне и оријентиринг полигони) деловаће се на функционалне (кардиореспираторне) способности, социјални и здравствени статус деце.

Све ове вештине и способности ће се развијати кроз три нивоа (старосне доби) или стадијума односно фазе:

I фаза - ниво за децу од 4 до 5 година,

II фаза – ниво за децу од 5 до 6 година и

III фаза – ниво за децу од 6 до 7 година

На основу карактеристика стадијума у развоју одређених покрета примениће се оптимални надражаји и формираће се критеријуми за процену (тестирање и евалуацију) и праћење психомоторичког, морфолошког и здравственог статуса деце.

Програми ће се спроводити у предшколским установама 3 пута недељно. Списак опреме и реквизита потребних за реализацију програма дефинисаће се заједно са конкретним програмима по нивоима односно узрасту.

I Фаза – ниво за децу од 4-5 година

Посебни циљеви програма рада у овом узрасту су:

Васпитно-образовне вредности програмских садржаја, социјализација деце, формирати хигијенске навике и свест о значају вежбања и здраве исхране. У овом узрасту активност ЦНС је изузетно велика па је важно богатим садржајем адекватних кретних структура утицати на развој кинетичке меморије пре свега преко задатака који захтевају координацију целог тела.

Координација представља основу моторичког функционисања - представља основно својство ЦНС помоћу којег се управља и оптимизује активност локомоторног апарата.

- ➔ За ову сврху најпогоднија су **биотичка моторичка знања** јер
  - ▣ Се релативно брзо и логично уче и усавшавају
  - ▣ Не захтевају никакве посебне материјалне услове за учење
  - ▣ Деци су занимљива и изазовна

Користиће се вежбе за развој следећих биотичких моторичких знања:

- БМЗ за савладавање простора
  - Ваљање
  - Пузање
  - Ходање и трчање

- БМЗ за савладавање препрека
  - Прескоци
  - Наскоци + саскоци
  - Пењања
  - Провлачења

- БМЗ за савладавање отпора
  - Дизања
  - Ношења
  - Гурања
  - Вучења
  - Упирања и висови

- БМЗ за манипулисање објектима
  - Хватања
  - Додавања и бацања
  - Вођења
  - Жонглирања

Усавршавање ових вештина ће бити стимулисано искључиво преко разних елементарних игрица и хваталица.

II Фаза - ниво за децу од 5-6 година

Ово је следећа виша фаза у којој се и даље стимулишу кинетичка меморија и образовно-васпитни аспекти. У овој фази се више обраћа пажња на специфичне видове координације као што су:

- Координација руку,
- Координација ногу,

- Координација целог тела,
- Координација у ритму,
- Манипулисање објектима...

- Координација целог тела, руку и ногу** представља способност енергетског, просторног и временски рационалног извођења моторичких задатака уз коришћење целог тела, руку и/или ногу.
- Координација у ритму** представља:
  - Способност ефикасног извођења сложених моторичких задатака у заданом ритмичком обрасцу (вежбе са препоницама и водоравним лествама и др.),
  - Способност ефикасног прилагођавања ритмичког обрасца извођеном моторичком задатку.
  - Координација је најбоља мера општег моторичког статуса детета у развоју (“универзална” мера моторичког статуса) Поремећаји координације темељни су сигнал поремећаја развоја.
  - Развој координације указује на укупан развој детета а пре свега интелектуални.

Кроз координационе задатке ће бити стимулисане брзина, снага, равнотежа и флексибилност а не путем класичних вежби за развој ових способности.

III Фаза – ниво деце од 6-7 година

У овој фази се и даље највише обраћа пажња на развој координације и додатно се одређене вежбе усложњавају. Уводимо вежбе за посебне видове координације: Координацију за коју очекујемо да се мења под утицајем раста и развоја (координација руку па тако пратимо развој детета). Координација коју желимо мењати вежбањем јер је важна за успех у некој активности (на пример координација у ритму код плесача),

Уводе се и одређени тестови који служе за процену интегралног моторичког статуса.

2. Окретност на тлу
3. Полигон натрашке
4. Провлачење и прескакивање
5. Тапинг руком
6. Тапинг ногом
7. Тест координације руку и очију
8. Хексагон тест
9. Тест са лименкама
10. Block Transfer тест

У овој фази се почињемо суочавати са једним од најслабије истражених подручја у процесу вежбања – основним проблемом - са ”сензибилним фазама”!

Током раста и развоја, деца пролазе кроз тзв. сензибилне фазе за развој способности, односно периоде када је најпогодније тренингом утицати на развој

одређених способности. У овој фази пажња се обраћа на подизање услова и капацитета за каснији развој специфичних способности. Периоди када системи одговорни за одређену способност пролазе кроз највеће промене сматрају се најпогоднијим за примену усмереног вежбања за развој те способности. У овом узрасту је свакако то Централни нервни систем.

Битан је даљи васпитно-образовни утицај са акцентом на формирање здравог ритма животних активности.

Што је већа количина моторичких знања усвојена у овом узрасту, израженија је и могућност да дете има богату кинетичку меморију, те да ће усвојена моторичка знања моћи да употреби у савладавању моторичких задатака који захтевају коришћење координационих капацитета. Комплексност моторичких задатака – не треба да буде нужно високо комплексна моторичка структура, већ треба да буде "солидно комплексна" индивидуална за оног ко је савладава.

6.1 УСМЕРЕНОСТ ПРОГРАМСКИХ АКТИВНОСТИ ЗА ДЕЦУ НИЖЕГ И ВИШЕГ ШКОЛСКОГ УЗРАСТА

Овде се свакако мора рачунати на:

- Релативно "непознавање" кретне структуре...
- Кретња још није добро научена – повећање обима и дубине моторичких знања.
- Кретња се не може потпуно научити – коришћење већ стеченог знања на нови начин.
- Избегавање извођења у добро познатим условима – поступци делимичне или потпуне реорганизације...
- Повећање обима и дубине моторичких знања
- Коришћење већ стеченог моторичког знања на нови начин и у неубичајеним условима

Потребно је водити рачуна о поступцима и прогресији делимичне или потпуне реорганизације динамичког стереотипа кретања

- Обим моторичких знања – број моторичких програма
- Дубина моторичких знања – квалитет усвојености моторичког знања
- Другим речима учење и усавршавање што више различитих моторичких знања!

Принцип: претходно усвојена мот. знања омогућавају савладавање нових. Будући да се ради о комплексним моторичким структурама – бар ће постојати већа могућност да су неки од делова "комплекса" већ познати ако су деца прошла прве две фазе.

Потреба да се моторичко знање на вишем нивоу усвојености примењује у непознатим и неубичајеним условима. Овакве манифестације генеришу могућност да се поједино моторичко знање додатно **стабилизује** и да извођење појединачног моторичког задатка постане **рефлексно**. То осигурава мању потребу за "свесном обрадом" појединог дела моторичког задатка и оставља могућност да се концентрација усмери на друге мање познате делове моторичког задатка.

Начин да се додатно обогати моторичка меморија, јер свака реорганизација стереотипа "убацује" додатне информације и моторичке програме у моторичку кинетичку меморију.

То генерише повећање укупне моторичке информисаности, али и с тим повезану могућност да се моторичко знање изводи на вишем нивоу стабилности.

У програме се укључују следеће вежбе

- промена брзине извођења кретања,
- временско ограничавање,
- додавање нових кретних структура,
- додавање нових задатака током извођења вежбе,
- ограничавање сензорне контроле (везивање очију, избацивање из равнотеже,...)
- повећање амплитуде покрета и извођење координацијских вежби у условима замора, након извођења других вежби.

Важно је напоменути да се код деце нижег школског узраста не користе вежбе за класично развијање брзине, снаге, издржљивости, него искључиво преко координационих задатака полигонског типа, нпр. разне штафетне игре и сл.

За сваку фазу одредиће се конкретни тестови за праћење и контролу ефеката програма из простора, здравственог статуса, телесног развоја (антропометрија), моторичких способности, психолошких карактеристика.

Деца у овом узрасту потребно је да имају **свакодневну организовану физичку активност** путем редовне наставе физичког васпитања, посебних програма за превентиву и корекцију правилног држања тела (постурални статус), секције, школице и практичне радионице у којима ће развијати свест о значају вежбања, правилној исхрани и здрављу.

6.2 УСМЕРЕНОСТ ПРОГРАМА ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ ЗА ОДРАСЛЕ И ЗАПОСЛЕНЕ

И поред божанственог утицаја физичких вежби на **здравље**, редукуцију болести, естетски изглед, дужи живот, мање од половине људи широм планете редовно, плански и системски вежба.

"Пре успеха, богови одредише да се човек озноји!", рекао је славни грчки филозоф Хесиод седам векова пре Христа. Ова својеврсна животна филозофија односи се и на телесно вежбање. Међутим, разлози за лењост леже у недостатку мотивације, поготово када је реч о великој скали аеробних активности, као што су брзо ходање, трчање (џогинг), пливање, вожња бицикла, плес или анаеробне вежбе (подизање тегова).

Истраживања показују колико се људи тешко прилагођавају "режиму" програму који им је преписан, било да је реч о исхрани, лечењу или физичкој активности, чак и када им непридржавање правила може озбиљно угрозити здравље. Тако, на пример, хипертоничари не пију редовно лекове за снижавање притиска, дијабетичари не пију оне за регулисање нивоа шећера у крви, напети не упражњавају релаксационе **вежбе**, а дебели се не придржавају дијеталних прописа.

Ево зашто се најчешће губи мотивација:

- Позитивни ефекти нису одмах видљиви (губитак телесне тежине, аутоматско обликовање тела)
- Јавља се осећај досаде због монотоног и стереотипног понављања активности или поступака
- Свако би најрадије организовао тренинг по свом "систему"
- Не покреће вас "унутрашњи мотив" за физичком активношћу (лични, филозофски, ментални, спиритуални, социјални), већ "спољни" (неко, на пример, редовно шета, цогира или диже тегове у намери да се "лечи", док задовољство не постоји или је у другом плану)
- Подвргавате се режиму вежбања зато што "морате", а не зато што "желите"
- Правдате се недостатком времена

Да би програми подигли мотивацију за вежбање потребно је:

- Прецизно и јасно одредити реалне краткорочне или дугорочне циљеве редовног вежбања
- Психолошки се поставити према вежбању као према нечему што има вредност за саму индивидуу без обзира на друштвено прихваћене вредности
- Избећи стереотипно понављање једне исте аеробне или анаеробне активности на рачун разноврсности вежби, које су усклађене са индивидуалним здравственим стањем, годинама, личним склоностима и др.
- Одредити оптималну меру вежбања која неће бити ни бескорисно лака, нити опасно тешка
- Ускладити тежину вежбе са тзв. "асоцијативном стратегијом" у којој се током вежбања добија "feedback" од свог организма, односно – које су оптималне границе, а да се не угрози здравље.

Подизање свести о научно потврђеној информацији, да редовно вежбање од најмање четири месеца благотворно делује на тело и то на следећи начин:

1. побољшава рад срца и плућа
2. спречава мождани удар
3. утиче повољно, како на систолни, тако и на дијастолни крвни притисак
4. снижава ниво шећера у крви
5. регулише ацидитет и алкалитет крвног серума
6. повољно утиче на вид и слух
7. јача кости
8. побољшава одбрамбене снаге организма
9. делује антиканцерогено
10. побољшава кондицију
11. побољшава сексуални живот
12. естетски обликује тело

На психолошкој основи,

1. емоционално стабилизује личност
2. подиже ниво самопоуздања
3. подиже ниво личне иницијативе

4. подиже ниво и осећај сигурности
5. подиже ниво практичности
6. смањује ниво зависности од других личности итд.

Савремена технологија, висок ниво индустријализације и аутоматизације у производњи, све више захтева да се, у процесу рада, примењују одговарајући програми спортске рекреације, који морају бити строго усаглашени са специфичностима радног места, условима производње, здравственим стањем и нивоом радних способности радника.

Програми спортске рекреације у процесу рада треба да буду базирани на научно-теоријским и методолошким: кинезиолошким, биолошко-медицинским, психофизиолошким, ергономским, економским и другим научним сазнањима и законитостима. Бројна научна истраживања и широка пракса, у најразвијенијим индустријским земљама, вишеструко су потврдила пуну оправданост и ефективност примене програма спортске рекреације у процесу рада.

Програми треба да се примењују као ефективан фактор активног одмора, превенције, отклањања или ублажавања замора, тегоба и сметњи проузрокованих савременим карактером рада, асиметричним оптерећењима и нарушавањем еколошке равнотеже у свакодневном раду и животу. Они су, превасходно усмерени на превенцију, ублажавање и/или отклањање акутног замора, компензацију и корекцију негативних утицаја начина рада, повећање продуктивности и продужавања активног радног века.

Модел спортско-рекреативних активности требало би да укључе садржаје као што су: одбојка, бадминтон, мали фудбал, висећа куглана, стони тенис, шетња (пешачење), вожња бицикла, бацање лопте у кош, пикадо, фудбалски тенис, боћање, пливање. Садржај активности по свом карактеру треба да је индициран у односу на карактер радних операција, што значи да може да допринесе компензацији или корекцији негативних утицаја једнообразне, монотоне радне активности (у којој доминира статичко оптерећење великих мишићних група) и да обезбеђује ефекте активног одмора;

- Да се у току активности обезбеђује позитивна емоционалност и доприноси превенцији, ублажавању и/или отклањању нервно-психичке напетости;
- Да се може једноставно и ефикасно пратити и контролисати ниво, односно интензитет оптерећења у току одабраних модела спортско-рекреативних активности;
- Да се у току одабране спортско-рекреативне активности оптимизује циркулација крвотока и доприноси отклањању или ублажавању застоја крвотока у ногама и пределу крвотока.

На основу комплексне анализе послова и задатака, идентификације потреба и интереса радника за активним одмором у процесу рада, анализе технолошких и организационих услова и могућности за бављење спортско-рекреативним активностима потребно је укључити и мини програме

- Мини програм општег утицаја;
- Мини програм против нервно-емоционалне напетости;
- Мини програм за бољи крвоток у ногама и пределу кукова;
- Мини програм против замора ногу;

- Мини програм против замора трупа и ногу.
  - Мини програм против замора руку и раменог појаса;
-

6.3 ПРИМЕР И ПРЕДЛОГ МИНИ ПРОГРАМА ОПШТЕГ УТИЦАЈА

Због седентерног начина живота и стреса највише су угрожене следеће регије:

- Кичма – лумбални и вратни део (напетост и болови у том пределу)
- Абдоминална (трбушна) мускулатура (опуштена и доводи до лордозе – увијене кичме према напред у лимбалном делу)
- Рамена (напета, спуштена и увијена према напред)
- Карлица (елонгација – предњи део карлице увијен према напред, скраћена задња ложа надколенице)
- Колена (слаби стабилизатори и лигаменти колена) и
- Стопала (спуштен уздужни и попречни свод стопала, отечен скочни зглоб).

Последице некретања и стреса су и пробавне сметње, напетост, повишен крвни притисак, плитко дисање и недовољна количина кисеоника у телу. Слаба хидрираност организма.

Последице дугог седења уз рачунар мало узимање течности, главобоље и ослабљена акомодација ока.

Ево неколико вежби које треба урадити после свака 2 часа проведена седећи уз рачунар.

Укупно трајање 5 – 6 мин.

Узети неколико гутљаја воде.

1. Вежба предножења

Почетни положај: стојећи, руке у одручењу, на боковима или се придржавати за столицу, стопала у ширини кукова. Максимално предножити опруженом ногом и задржати 10 сек. (10 сек. лева, 10 сек. десна нога). Тело држати право – не нагињати се напред, назад или бочно

Напомена: сво време дисати.

Варијанта: 6 до 8 х предножити и вратити у почетни став.

2. Вежба заножјења

Почетни положај: стојећи, руке у одручењу, на боковима или се придржавати за столицу, стопала у ширини кукова. Максимално заножити – затегнути глутеалне мишиће, опруженом ногом и задржати 10 сек. (10 сек. лева, 10 сек. десна нога). Тело држати право – не нагињати се напред, назад или са бочно

Напомена: сво време дисати.

Варијанта: 6 до 8 х заножити и вратити у почетни став.

3. Вежба одножења

Почетни положај: стојећи, руке у одручењу, на боковима или се придржавати за столицу, стопала у ширини кукова. Максимално одножити опруженом ногом – затегнути бочне бишиће ногу и тупа и задржати 10 сек. (10 сек. лева, 10 сек. десна нога). Тело држати право – не нагињати се напред, назад или бочно

Напомена: сво време дисати.

Варијанта: 6 до 8 х одножити и вратити у почетни став.

Укупно трајање ове три вежбе 1 минут.

4. Получучњеви

Почетни положај: стојећи руке на боковима или се придржавати за столицу, рамена затегнути назад, стопала у ширини кукова. 20 получучњева са подизањем на прсте.

Приликом спуштања издах, подизање удах – дубоко дисање

Трајање 30 секунди

Узети неколико (2-3) гутљаја воде

5. Засук трупом, притискање длан о длан

Почетни положај: стојећи мали раскорачни став, руке у предручењу згрчено - длан о длан, лактови у висини груди. Засук лево десно са истовременим притиском длан о длан и контракцијом грудних мишића”.

Приликом притиска и засука издисај, затим удисај па друга страна издисај.

Трајање 30 сек.

Обе вежбе заједно 1 минут

6. Дубоки претклон – опружање

Почетни положај: Раскорачни узручење. Предклон до дохвата тла прстима руке и враћање у почетни положај са претходним подизањем на прсте 10 х. При савијању тела издисај при подизању удах.

Трајање 30 секунди

7. Склекови у стојећем ставу

Почетни положај: шаке на столу или наслону столице, положај за склек. Опружање руке у лактовима и доћи у положај упора за рукама и ту удах издах. Тело затегнуто и право 8 х.

Трајање 30 секунди.

Обе вежбе 1 минут

Узети 2-3 гутљаја воде

8. Подизање колена у седу на столици.

Почетни положај: седећи на столици ухватити шакама седиште или наслон столице и подићи колена према грудима. Враћање у почетни положај, 10 х.

Трајање максимално 30 секунди

9. Подизање колена и обухват рукама у стојећем ставу.

Почетни положај: стојећи, руке у одрчењу, стопала у ширини кукова. Подићи колена, обухватити шакама, враћање у почетни положај, па то урадити са другом ногом. Поновити 8х једна 8х друга нога у истом ритму.

Трајање 30 сек.

Обе вежбе заједно 1 минут.

Узети два три гутљаја воде

10. Кружење раменима и дубоко дисање

Почетни положај: стојећи, опуштено, кружити раменима назад 10х, напред 10 х са што већом амплитудом. Приликом подизања рамена дубок удисај, при спуштању издисај.

Трајање 30 сек.

Основна структура програма спортске рекреације у процесу рада обухвата: Програме уводног вежбања; Програме у редовној паузи; Програме у посебној паузи; Програме у већем броју краћих пауза; Мини програме вежбања; Програме на крају рада.

- **Програми уводног вежбања** у процесу рада примењују се пре почетка рада у трајању од 7 до 10 минута. Основни садржаји ових програма, најчешће су, специјално одабране вежбе обликовања које су усмерене на подизање функција организма и брже увођење у рад. Програми уводног вежбања знатно доприносе оптималној припреми за предстојећи рад мишићно-нервног и других функционалних система.
- **Програми у редовној паузи** примењују се у близини радног места (у кругу фабричке хале, на отвореним и уређеним местима у близини радног места и сл.) и најчешће трају 10 - 15 минута. Садржаји ових програма могу бити веома

различити: шетња, елементи спортских игара, забавно-рекреативне игре, вежбе обликовања и сл. Програми спортске рекреације у редовној паузи усмерени су на превенцију, отклањање или ублажавање хроничног замора, тегоба и сметњи карактеристичних за процес рада.

- **Програми у посебним паузама**, примењују се у зависности од броја посебних пауза, које пак зависе од карактера, врсте, обима и интензитета рада, и најчешће трају од 7 до 10 минута (једна пауза). Садржаји ових програма могу бити различити у зависности од тога да ли се реализују у оквиру или ван радног места, најчешће су то корективно-компензаторне и релаксирајуће вежбе (на радном месту) или други садржаји као код програма у редовној паузи (ван радног места).
- **Мини програми индивидуалног вежбања**, најчешће се примењују индивидуално, и најчешће трају 1,5 до 2 минута уз понављање од 6 до 7 пута. Садржаји ових програма најчешће се састоје од 2 до 3 специјално биране вежбе, при чијем извођењу се сврсисходно смењују напрезање, опуштање и лабављење појединих мишићних група у одговарајућем ритму и редоследу. Мини програми индивидуалног вежбања усмерени су на остваривање конкретних циљева - превенцију, ублажавање и/или отклањање сметњи и тегоба карактеристичних за поједина радна места и поједине категорије радника.
- **Програми за одмор и опоравак** на крају радног времена примењују се, обично на специјално уређеним објектима, који располажу потребним просторима, објектима и опремом за реализацију појединих програмских садржаја, и најчешће трају 30 до 60 минута. Садржаји ових програма најчешће су различите физиопрофилактичке процедуре, вежбе релаксације и лабављења, програми масаже, аутогени тренинг и сл. Програми за одмор на крају радног времена знатно доприносе отклањању акумулираног замора, релаксацији, ублажавању и отклањању напетости и болова у мишићима, и у целини бржем одмору и ефикаснијем опоравку после рада.

Програми спортске рекреације у процесу рада код нас нису шире прихваћени у пракси и поред вишеструко исказаних потреба и њихове доказане вредности.

Савез Спорт за све Војводине у свој акциони план укључио је већи број конкретних активности по питању укључивања што већег броја грађана Војводине од предшколског узраста до треће доби, инвалиде и особе са посебним потребама - оба пола, у организовани и циљани вид физичке активности, са основном Мисијом подизања свести о значају редовног вежбања за здравље и квалитетан живот грађана Војводине.

7. ИСТРАЖИВАЊЕ О СТАЊУ ФИЗИЧКЕ АКТИВНОСТИ ГРАЂАНА АП ВОЈВОДИНЕ

У складу са Планом и програмом рада за 2016. годину, Савез Спорт за све Војводине приступио је, спровео и реализовао истраживање по јединицама локалних самоуправа (ЈЛС) у АП Војводини, током јула и августа 2016. године. Спроведено је анкетаирање свих слојева становништва (деца школског узраста, студенти, запослени, незапослени, пензионери, особе са инвалидитетом и особе са посебним потребама). Анкету је израдио Стручни одбор Савеза спорт за све Војводине, која се састојала из две групе питања, општег дела (25 питања) о основним подацима, здравственом статусу и нивоу физичке активности, и дела који се односи на то да ли су испитаници задовољни понудама и условима за рекреативне активности (11 питања) у свом месту. У другој фази истраживања извршен је унос и обрада података током септембра и октобра 2016. године. На овом месту су изнети најважнији генерални закључци.

За потребе самог истраживања и обраде добијених података израђена је напредна база података са пратећом веб апликацијом како би се унос омогућио путем интернета. Сви унети подаци се налазе у заштићеној бази података и могу се извозити у различите формате (Word, Excel, PDF, XML, ...) зависно од потребе.

АНКЕТА	
I	
1. Koliko imate godina ?	
2. Vaše mesto prebivališta?	
3. Pol?	1.M 2.Ž
4. Da li ste: 1. Učenik 2. Student 3. Zaposleni 4. Nezaposleni 5. Penzioner	
5. Da li ste pušač?	1. DA 2. NE
6. Da li ste sada ili ste bili aktivan sportista?	1. DA 2. DA, nekada 3. NE
7. Koliko iznosi Vaša telesna visina?	cm
8. Koliko iznosi Vaša telesna težina?	kg
9. Da li imate određene zdravstvene tegobe?	1. DA 2. NE
10. Navedite koje zdravstvene tegobe imate?	
11. Da li ste u skorije vreme kontrolisali Vaše zdravstveno stanje?	1. DA 2. NE
12. Koliko dana u nedelji ste fizički aktivni? (odnosi se na sportsko-rekreativne aktivnosti) 0 1 2 3 4 5 6 7	
13. Koliko vremena ste u toku dana fizički aktivni? do 30 min do 60 min do 90 min više od 90 min	
14. Opišite Vašu fizičku aktivnost kao: Laganu Umerenu Srednju Tešku Vrlo tešku	
15. Da li imate dopunsku fizičku aktivnost? U školi: DA NE Na fakultetu: DA NE U firmi: DA NE	
16. Da li ste uključeni u fizičku aktivnost? U školi: DA NE Na fakultetu: DA NE U firmi: DA NE	
17. Da li ste član nekog sportsko-rekreativnog udruženja? 1. DA (Naziv udruženja) 2. NE	
18. Kojim sportom ili sportsko-rekreativnom aktivnošću se bavite?	
19. Kako idete u školu, na fakultet, posao i dr.? 1. Peške 2. Biciklom 3. Motociklom 4. Kolima 5. Autobusom	
20. Koliko Vam je škola, fakultet, radno mesto udaljeno od kuće? Km m	
21. Da li na poslu većinom: 1. Sedite 2. Stojite 3. Hodate	

22. Koliko sati sedite dnevno u školi, fakultetu, poslu...? h
23. Koliko sati dnevno sedite kod kuće uz TV ili računar? h
24. Koliko prosečno nedeljno razgovarate mobilnim telefonom? h
25. Koliko dana u nedelji jedete : Domaću kuvanu hranu Brzu hranu

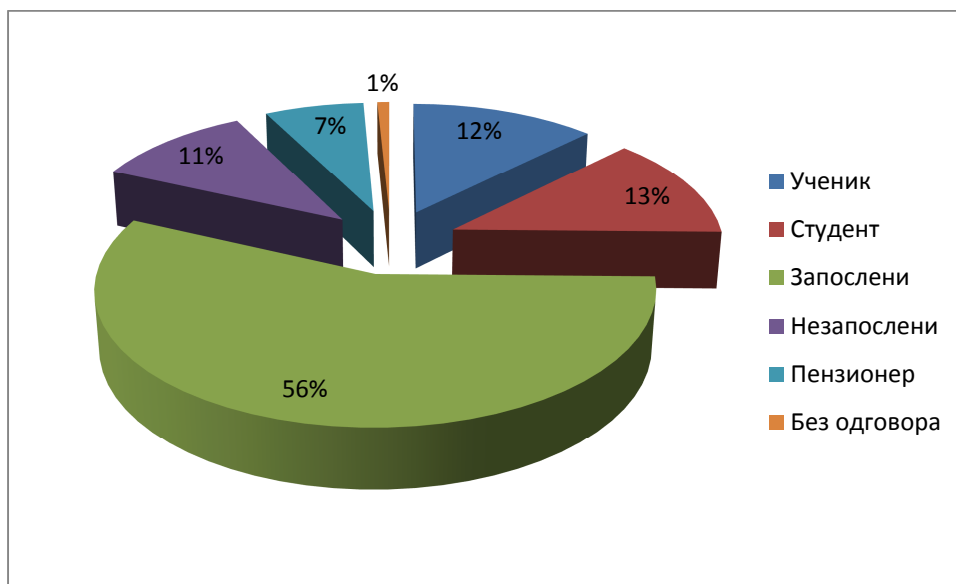
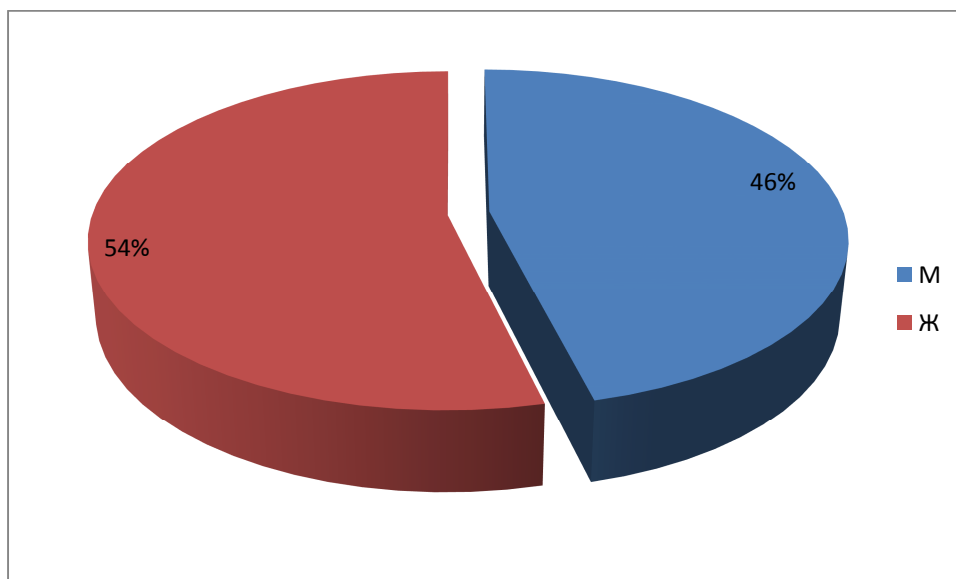
II	
1. Da li ste zadovoljni postojećim uslovima za sprovođenje sportsko-rekreativnih aktivnosti u Vašoj opštini? 1. DA 2. NE	
2. Da li ste zadovoljni stanjem sportske infrastrukture u Vašoj opštini (postojećim terenima, objektima...)? 1. DA 2. DELIMICNO 3. NE	
3. Da li ste zadovoljni kvalitetom i dostupnošću programskih sadržaja u Vašoj opštini koji se odnose na sportsko-rekreativne aktivnosti za sve kategorije stanovništva? (Upisati pored svake kategorije DA ili NE) 1. Deca, školski uzrast 2. Studenti 3. Zaposleni 4. Nezaposleni 5. Penzioneri 6. Osobe sa invaliditetom 7. Osobe sa posebnim potrebama	
4. Da li ste u dovoljnoj mери информисани о постојању одређених sportsko-rekreativnih programa u Vašoj sredini? 1. DA 2. DELIMICNO 3. NE	
5. Da li biste se uključili u sportsko-rekreativne aktivnosti kada bi za to postojali adekvatni uslovi i programski sadržaji u Vašoj opštini? 1. DA 2. NE	
6. Da li smatrate da umerena fizička aktivnost pozitivno utiče na zdravlje? 1. DA 2. NE	
7. Da li imate određeni stepen invaliditeta koji Vas sprečava da se bavite ovim vidom aktivnosti? 1. NE 2. DA, potpuno 3. DA, u određenoj mери могу да се бавим	
8. Da li ste zadovoljni stručnošću лица која спроводе sportsko-rekreativne aktivnosti u Vašoj opštini? 1. DA 2. NE 3. NE, nemaju adekvatno obrazovanje u ovoj oblasti	
9. Koliko je članova Vaše porodice fizički aktivno? člana od postojećih	
10. Sta Vas sprečava da se uključite u određeni vid ovih aktivnosti? (možete zaokružiti više ponuđenih odgovora) 1. Materijalna situacija 2. Nedostatak programskih sadržaja 3. Nedostatak vremena 4. Zdravstveno stanje 5. Ne zanima me ovaj vid aktivnosti	
11. Kojim sportsko-rekreativnim aktivnostima bi voleli da se bavite ukoliko bi imali uslove za to?	

HVALA
Novi Sad, 2016. godine

Изглед анкете

Укупно је унето 4067 анкета у базу података. Списак ЈЛС са чије територије су унете анкете је следећи: Ада, Алибунар, Апатин, Бач, Бачка Паланка, Бачка Топола, Бачки Петровац, Бечеј, Беочин, Чока, Инђија, Ириг, Кањижа, Кикинда, Ковачица, Ковин, Кула, Нова Црња, Нови Бечеј, Нови Кнежевац, Нови Сад, Озаци, Панчево, Пећинци, Планиште, Рума, Сечањ, Сента, Шид, Сомбор, Србобран, Сремска Митровица, Сремски Карловци, Стара Пазова, Суботица, Темерин, Тител, Врбас, Вршац, Жабаљ, Житиште, Зрењанин. (42 ЈЛС) Прегледом добијених резултата по свим питањима можемо изнети најважније генералне закључке:

На доле два приказана графика видимо да је анкетирано нешто више жена (54%) од мушкараца (46%) и да је највећи број запослених ( ) попунио анкету.

7.1 ГЕНЕРАЛНИ РЕЗУЛТАТИ И ЗАКЉУЧЦИ

Велик број испитаника (68%) се изјаснило да је био активан спортиста.

Напомена: Сви даљи закључци који су изнети су везани за специфичност узорка испитаника јер је највећи број испитаника који су пристали да испуне анкету из популације физички активних и спортиста. Многи грађани који су се оправдавали својом физичком неактивношћу или да нису спортисти, нису желели да се анкета иако је анкета била анонимна и свима објашњена, па је то у приличној мери утицало на одговоре и генералне закључке. Један број анкетираних је под «физички активан» подразумевао и кућне послове и друге уобичајене дневне активности а не само организовано циљано вежбање. Из овог разлога све закључке морамо сагледати и прихватити са одређеном дозом опреза, имајући у виду ову напомену, из које наизглед

проистичу и неке необјективности правог стања популације на територији Војводине, као што је број минута колико су физички активни.

Међутим оно што одражава реално стање су следеће чињенице:

- Велики број анкетираних грађана Војводине је физички неактиван, односно не вежба ни један дан у недељи, 23%, а 20% вежба три пута недељно. Грађани који вежбају проводе различито време у физичкој активности па се ту издваја више група: они који вежбају до 60 минута, од 60 мин. до 90 мин и преко 90 мин. Своју физичку активност већина описује као средње напорну.
- Близу 70 % анкетираних није укључено у допунске и организоване физичке активности, а близу 80 % нису чланови ни једног спортско-рекреативног удружења.
- Преко 60% оних који се баве неким видом спортско-рекреативних активности су одабрали фудбал, рекреација (пешачење, цогирање), теретана, бициклизам и кошарка.
- Једна трећина анкетираних пешачи до посла, факултета, школе а просечна удаљеност од куће до одредишта је око 8км.
- Већина анкетираних, близу 40 %, седи, на послу, факултету у школи, више од 7 часова и близу 3 часа дневно седе у стану уз ТВ, рачунар...Ово износи близу 10 часова дневног седентерног живота.
- Највећи број анкетираних који су навели неке здравствене проблеме издваја проблеме са срцем.

Други део анкете садржао је питања у вези тога колико су грађани задовољни постојећим условима за спровођење спортско-рекреативних активности као и спортско-рекреативном инфраструктуром у општини из које је испитаник.

- Близу 50% анкетираних су делимично задовољни стањем спортско-рекреативне инфраструктуре а квалитетом и доступношћу програмских садржаја који се односе на спортско-рекреативне активности, незадовољство расте од школског узраста, затим студената, запослених, незапослених, пензионера, особа са инвалидитетом а највише су незадовољне особе са посебним потребама.
- Највећи број анкетираних је као разлог због не укључивања у неки вид организоване физичке активности, навео недостатак времена (чак близу 50%), а којим спортско-рекреативним активностима би волели да се баве највише су издвојили, пливање, одбојку, фудбал, кошарку, бициклизам.

Ово истраживање представља полазну основу-темељ за израду и усвајање стратешког документа и акционог плана за његову примену а све у функцији стварања услова за унапређење области спорта за све и спортске рекреације као и стварање могућности свим грађанима АП Војводине да се баве спортом у функцији здравља. Исто тако, што се тиче конкурисања за средства из ЕУ фондова, ово истраживање и стратешки документи представљају добру полазну основу за добијање средстава а такође представља званични извор верификације који ће бити документован у посебној форми.

Свакако ово истраживање ће имати посебну вредност и значај, када се буде радило слично истраживање, или чак поновљено у пероду од 5-10 година. Посебно значајно ће бити упоређивање резултата са садашњим истраживањем (упоредна анализа) и реализованим задацима из акционог плана Програма развоја Савеза Спорт зас све Војводине.

8. АКЦИОНИ ПЛАН

ОПШТИ ЦИЉ: ПОВЕЋАЊЕ ОБУХВАТА БАВЉЕЊА ГРАЂАНА СПОРТОМ КРОЗ РАЗВОЈ СПОРТА ЗА СВЕ

Посебан циљ 8.1. Јачање свести о важности редовне физичке активности

Мера 8.1.1. Едукација становништва о важности редовне физичке активности

Мера 8.1.2. Моделовање програма спортско-рекреативних активности

Мера 8.1.3. Медијска промоција у циљу популаризације редовне физичке активности у функцији побољшања јавног здравља становништва.

Посебан циљ 8.2. Побољшани материјално-технички услови и подигнути стручно – организациони капацитети организација у спорту за све у АП Војводини у циљу доступности свим грађанима да се баве спорском рекреацијом

Мера 8.2.1. Обезбеђивање спортских објеката и терена за реализацију активности и програма Спорта за све

Мера 8.2.2. Унапређење стручних потенцијала у спортској рекреацији на територији АПВ

Мера 8.2.3. Унапређење стручних потенцијала кроз реализацију и учешће у програмима међународне сарадње

Посебан циљ 8.3. Значајније позиционирање организација спорта за све у финансирању и реализацији програмских активности

са нивоа јединица локалних самоуправа са територије АП Војводине

Мера 8.3.1. Стратешко позиционирање области спортске рекреације у оквиру програма развоја спорта и буџета за спорт на нивоу ЈЛС

Посебан циљ 8.4. Дефинисани критеријуми у оквиру области спорта за све кроз правилнике и унапређење стручних потенцијала са циљем израде критеријума за финансирање ове области

Мера 8.4.1. Дефинисање критеријума у области спорта за све и унапређење стручних потенцијала

Посебан циљ 8.5. Подршка реализацији и унапређењу система Спортске олимпијаде радника Војводине (СОРВ)

Мера 8.5.1. Унапређење система СОРВ-а

Посебан циљ 8.6. Унапређена сарадња са школским и универзитетским спортом, спортом особа са инвалидитетом и старих

Мера 8.6.1. Унапређење сарадње са предшколским, школским и универзитетским спортом, спортом особа са инвалидитетом и особа треће животне доби, путем стварања услова за редовно вежбање, учешће и постизање резултата на спортско-рекреативним такмичењима и др. манифестацијама као и заједничким организовањем истих

Мера 8.6.2. Формирање међуресорне координације у области здравља, културе, просвете, социјалне заштите, социјалне политике и спорта

Посебан циљ 8.7. Унапређена сарадња са високошколским установама, невладиним организацијама и покрајинским гранским спортским савезима

Мера 8.7.1. Успостављање сарадње са високошколским установама, невладиним организацијама и покрајинским гранским савезима

Посебан циљ 8.8. Спорт за све у функцији туризма, заштите животне средине и одрживог развоја

Мера 8.8.1. Успостављање сарадње, промовисање и организовање заједничких активности са туристичким организацијама

Посебан циљ 8.9. Иновиран и унапређен информациони систем Савеза Спорт за све Војводине

Мера 8.9.1. Подизање информационо-комуникационих капацитета свих корисника информационог система Савеза спорт за све Војводине

Мера 8.9.2. Иновирање информационог система и ажурирање свих база података у оквиру информационог система Савеза спорт за све Војводине